

<p>داوہ اند- اندازند ساکت و ماب دست آوردہ (جای س) تارخت را در صفا آئینہ می دانند آئینہ افروز- (ب) دیکھو آئینہ افروز ختن- خلق بہ برنیدارم سر از آئینہ زانوی خویش بنوار آئینہ زرین اصطلاح - باضافت آئینہ آئینہ زانو- یعنی کاسہ زانو وارد زمین متصل ہے- بقول صاحب بحر عمیم آفتاب باشد دیگر کسی (مذکر) اسی کو چنی بھی کہتے ہیں- مونت و نظم ذکر این نکرد و نہ سندی پیش شد مؤلف گوید طباطبائی (س) جان پہچان نہیں گوشہ غزل کہ این استعارہ باشد تشبیہ رنگ و روشنی و میں کوئی پروشاسون میں ہے آئینہ زانو میر جلال آفتاب با آئینہ زر مخفی ہوا کہ اول آئینہ الف آئینہ زوای استعمال- بقول کہ سکندر ساخت مدور بود- ذکرش بر لفظ آئینہ صاحبان بر بان و بحر و جہا گیری و بہار و نند گذشت (ارو و) دیکھو آفتاب کا نمبر ۲- معنی آئینہ افروز است کہ صیقل گر و روشن گر آئینہ رنگ بستہ استعمال- باضافت باشد مؤلف گوید کہ از مصدر زد و دن اسم فاعل ترکیبی است بکسر زائے مجہ و صاحب اصنی مصدر این ----- (ب) آئینہ زد و دن را آورده و از معنی ساکت مؤلف گوید کہ معنی پاک و صاف کردن جلا و اول آئینہ باشد چنانکہ خزین صفحائی گوید (س) عالمی چہرہ ناگشت حزین پے عبث آئینہ مورچہ لگا ہوا آئینہ-</p>	<p>زرد و ایم عبث (ارو و) الف) دیکھو آئینہ زرین اصطلاح - باضافت آئینہ بقول صاحب بحر عمیم آفتاب باشد دیگر کسی ذکر این نکرد و نہ سندی پیش شد مؤلف گوید کہ این استعارہ باشد تشبیہ رنگ و روشنی و آفتاب با آئینہ زر مخفی ہوا کہ اول آئینہ استعمال- بقول کہ سکندر ساخت مدور بود- ذکرش بر لفظ آئینہ گذشت (ارو و) دیکھو آفتاب کا نمبر ۲- آئینہ رنگ بستہ استعمال- باضافت از مصدر زد و دن اسم بکسر زائے مجہ و صاحب ----- از معنی پاک و صاف کردن صفحائی گوید حزین پے عبث آئینہ مورچہ لگا ہوا آئینہ-</p>
---	---

۱۴۳۳

<p>آئینه زنگ دیده استعمال - باضافت کنی نقش قدم را به در خاک نشانی هوس ساز (الف) آئینه (۱) مرادف (آئینه زنگ بسته) از مصدر زنگ دیدن آئینه و (۲) استعاره بمعنی کور چنانکه صائب گوید (۳) در جلوه گاه حسن مرادف دیده باش و در پیش زنگی آئینه زنگ دیده باش (ار و و) (۱) و کجیو آئینه زنگ آلود - (۲) اندھا (الف) آئینه ساختن استعمال - صائب آئینه ساز استعمال - بقول بهاء آنکه آئینه را بسازد مؤلف گوید که این استعمال متعلق است بد آئینه ساختن یعنی بقاعده فاعل ساز که امر است با آئینه مرکب شده افاده معنی فاعلی کرده است و از همان مصدر است حاصل بالمصدر آن</p>	<p>آئینه زنگ دیده استعمال - باضافت کنی نقش قدم را به در خاک نشانی هوس ساز (الف) آئینه (۱) مرادف (آئینه زنگ بسته) از مصدر زنگ دیدن آئینه و (۲) استعاره بمعنی کور چنانکه صائب گوید (۳) در جلوه گاه حسن مرادف دیده باش و در پیش زنگی آئینه زنگ دیده باش (ار و و) (۱) و کجیو آئینه زنگ آلود - (۲) اندھا (الف) آئینه ساختن استعمال - صائب آئینه ساز استعمال - بقول بهاء آنکه آئینه را بسازد مؤلف گوید که این استعمال متعلق است بد آئینه ساختن یعنی بقاعده فاعل ساز که امر است با آئینه مرکب شده افاده معنی فاعلی کرده است و از همان مصدر است حاصل بالمصدر آن</p>
<p>آئینه سازی یعنی پیشه آئینه ساختن ظاهر کردن آن چیز باشد چنانکه بیدل گوید چنانکه صائب گوید (۳) چون آب (۳) طائر آزاده مابال وحشت و اکنده و اتم آئینه ساز است کار تو به و در پیش خود تو گرد باد آئینه ساز و حلقهای دام را به و (۲) یعنی گرفتار بوده به (سیح کاشی) نقش و جهان آئینه قرار دادن (دوله) اگر یک نفس آئینه دید توان در کف یک دست به گو خضر و سکنه</p>	<p>آئینه سازی یعنی پیشه آئینه ساختن ظاهر کردن آن چیز باشد چنانکه بیدل گوید چنانکه صائب گوید (۳) چون آب (۳) طائر آزاده مابال وحشت و اکنده و اتم آئینه ساز است کار تو به و در پیش خود تو گرد باد آئینه ساز و حلقهای دام را به و (۲) یعنی گرفتار بوده به (سیح کاشی) نقش و جهان آئینه قرار دادن (دوله) اگر یک نفس آئینه دید توان در کف یک دست به گو خضر و سکنه</p>

(۱۱۱)

(۱۱۱)

<p>آئینہ سازی (مطلقاً سم مشہدی) (س) درگت نیکی خوش فصل بہاری پر آوردہ (ارو و) آئینہ</p>	<p>بردار و قباب از روی خود نو بہار از برگ</p>
<p>کُل آئینہ سازی می کنند مخفی مباد کہ از ہر دو آئینہ سپردن استعمال - صاحب صیفی</p>	<p>اسناد آخر الذکر استعمال -----</p>
<p>ذکر این کردہ معنی حقیقی است یعنی حوالہ کردن</p>	<p>رج آئینہ سازی کردن معنی آئینہ</p>
<p>آئینہ تحقیق با پاروہ قفل کوری بدل و دیدہ</p>	<p>ساختن آمدہ (ارو و) (الف) آئینہ سازی بقول امیر آئینہ بنانے والا (ناخ س) کہ</p>
<p>نامحرم زدہ (ارو و) آئینہ دینا۔</p>	<p>ہین آئینہ ساز آئینے روشن خاک سے پلگے</p>
<p>باضافات آئینہ</p>	<p>ہین جو ہر ارون رو سے روشن خاک میں ہے</p>
<p>مؤلف گوید کہ آئینہ معنی کاشف بجای خود</p>	<p>(ب) آئینہ سازی کہ ہین (ج) دیکھو</p>
<p>گشت پس آفتاب کہ کاشف سحر است آرا</p>	<p>آئینہ رختن۔</p>
<p>آئینہ سحر گفتن خلاف قیاس نباشد و نیز آفتاب</p>	<p>آئینہ سحر استعمال - باضافات آئینہ</p>
<p>سحر سحر ہم باشد کہ فارسیان سحر صبح را آئینہ</p>	<p>معنی سحر است اعم ازین کہ زجاجی باشد یا غیر آن۔ فارسیان سحر را آئینہ تشبیہ داوہ اند</p>
<p>سحر سحر ہم باشد کہ فارسیان سحر صبح را آئینہ</p>	<p>باعتبار جلاش بالذات یا صفای سے کہ درو</p>
<p>سحر سحر ہم باشد کہ فارسیان سحر صبح را آئینہ</p>	<p>الحاصل در کلام ظہوری سندی یافتہ ایم (س) تشبیہ داوہ اند۔ (ارو و) (۱) آئینہ صبح یا آ</p>
<p>سحر سحر ہم باشد کہ فارسیان سحر صبح را آئینہ</p>	<p>ساقی کجاست کابینہ ساغر آوردہ و زکس</p>
<p>سحر سحر ہم باشد کہ فارسیان سحر صبح را آئینہ</p>	<p>سحر ارومیں آفتاب کو کہ سکتے ہین اس لئے</p>

<p>انداز میں صورت مخفف نباشد۔ صاحب ہند سجوالہ فرنگ فرنگ برالف گوید کہ (۴) یعنی کائنات قرطاس ہم مجازاً اور (ب) ہزبان ناصر کی دیگر کسی ذکر میں معنی نکر دو سندی ہم پیش نشد</p>	<p>کہ آئینہ اردو میں بھی بمعنی کاشف مستعمل ہے (۲) آئینہ صبح۔ صبح کو بھی کہہ سکتے ہیں اس لئے کہ صبح کے لئے آئینہ کی تشبیہ ہو سکتی ہے۔</p>
<p>دیکھو (۱) اور (۲) کے لئے دیکھو آئینہ اسکندری۔ (۳) دیکھو آئینہ کانبر (۱) (۴) مجازاً بمعنی کاغذ (عربی) اردو میں مستعمل نہ کر نامہ رونے میں جو لکھا تو یہ بھی لگا</p>	<p>اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف</p>
<p>اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف</p>	<p>اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف</p>
<p>اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف</p>	<p>اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف</p>
<p>اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف</p>	<p>اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف</p>
<p>اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف</p>	<p>اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف</p>
<p>اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف</p>	<p>اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف</p>
<p>اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف</p>	<p>اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف اصطلاح باصناف</p>

پس (آئینہ) عام است برای آئینی وز جاجی (اردو) آئینہ حلب۔ بقول امیر شہر حلب کا	و آئینہ سنگ خاص است برای زجاجی آئینہ جو بہت مشہور ہے (آتش سے) زجاج
(اردو) آئینہ سنگ اردو میں کہہ سکتے ہیں۔ صاف چاہئے نظارے کے لئے آئینہ ہو	(وزیر) ان آئینہ رخون کا نظارہ کیا کرتے
حلب کا ویا ہو فرنگ کا (آہنی) حلبی آئینہ	دیوانہ ہے بنا سے جو آئینہ سنگ سے بیلوری
مخاورہ میں عمدہ اور سنگین آئینہ کو کہتے ہیں۔	آئینہ۔ زجاجی آئینہ بھی کہہ سکتے ہیں اور اردو آئینہ سیما اصطلاح۔ بقول بہار (۱) از
میں صرف (آئینہ) کہنے سے زجاجی آئینہ ہی	اسما می محبوب است (ابو طالب کلیم)
مقصود ہوتا ہے۔	میکم بتیابی خود را تماشا بیشتر نور و بر و ہر گہ بان
آئینہ سنگی اصطلاح۔ باصاف آئینہ	آئینہ سیما می شوم (ظہوری) معاذ ہد
بقول صاحب رہنمای سہولت آئینہ کلفت	خیال غیر کی در خاطرش گنج بدول آئینہ سیما
و تراشیدہ معاصرین عجم گویند کہ در روز قرہ آئینہ	کہ ورت برنی تا بد (صائب) چمن
سنگی آئینہ زجاجی را گویند کہ پہلوی آن تراشیدہ	سبز فلک را چمن آرائی ہست زیر این رنگ
باشد وسطبری آن از پہلو ظاہر باشد و زرش	عجب آئینہ سیما می ہست بد مخنی مباد کہ بحالت
سنگین ہم و ہمین است وجہ تسمیہ آن۔ مخنی ہا	اصاف آئینہ (۲) آئینہ سیما۔ سیما باشد کہ فار
کہ آئینہ حلبی کہ منسوب بہر حلب است عموماً	سیما را با آئینہ تشبیہ دادہ اند (اردو) (۱) آئینہ
کلفت و سنگین باشد ہمین را آئینہ سنگی کہتے ہند	سیما۔ بقول امیر معشوق سے کنا یہ ہے (ناخ
صاحب (فارسی بول چال) ہم ذکر این کردہ	(۵) عکس میرے درغ سودا کا سودیا بن گیا

وچہارم باب رہاں متفق و صاحب سراج باہر غارین چھپر تین سو نو برس تک ایک لخت
 مؤلف خیال می کند کہ تعریف صاحب سوتے رہے بعد اس کے ایک مرتبہ جا
 مؤید اصح است و مارا با او اتفاق یعنی ضرر کر پھر سو رہے (نیر ۵) کا نیسے پہاڑ نالہ
 دو معنی دار و معلوم میشود کہ اصحاب کشف و فرقت نصیب سے ہے اصحاب کہف چونکہ
 مشاہدہ را کا بتان کلم غوری اصحاب کہف صد اسے نصیب سے ہے آپ فرماتے ہیں
 مشاہدات کردہ باشند و بعض صاحبان لخت کہ (قول بھیل) مؤلفہ شاہ ولی اللہ صاحب
 رجال الغیب را ہم داخل کردند۔ سند ہی پیش اور تفسیر قادری میں ان کے ناموں میں جملہ
 شد کہ ما بر خیال خود طہیان می کردیم بالجملہ ہم ہے (۳) رجال الغیب۔ بقول صاحب
 معنی دوم صاحب مؤید خلی معنی خیر است اصفیہ (عربی) اردو میں مستعمل (مذکر) و ماسوا
 صاحب ناصری برد آئینہ شمش سوا کہ می اور لفظ ساسول) پر آپ فرماتے ہیں کہ
 صراحت دو معنی کردہ است گوید کہ (۱) کنا مردان غیب وہ فرضی اور غائب وجود
 ازول آنحضرت و اصحاب کہف و (۲) ارباب دنیا کے دائرہ میں حرکت کرتا رہتا ہے یا یوں
 مشاہدہ و اصحاب کشف کہ بر جہات تشریح کہو کہ آسمان کے وہ نشان کہ جس طرف وہ
 وہیں باشند و جہ تسمیہ این (اردو) (۱) آنحضرت واقع ہوں اوہرا ان دنوں میں احکام نجوم
 صلی اللہ علیہ وسلم کا دل مبارک۔ (۲) اصحاب کے موافق سفر کرنا محسوس ہے (۳) اہل باطن
 کہف۔ بقول امیر۔ صاحبان غار وہ سات اہل دل۔ بقول امیر صاحب کشف و کرامت
 شخص جو دنیائوس پادشاہ کے خوف سے (ظفر ۵) لطف کلام تیرا جانے میں اہل

<p>باطن پہ کہلتین نہیں ظفر یہ بے انکشاف تہین</p>	<p>نیک می دانند مقصود نیست کہ او صورت</p>
<p>(نیر ۵) مراکلام ہو مقبول اہل دل یارب</p>	<p>جمیل خود در آئینہ تواند کہ بیند و خیال می کنند</p>
<p>ترے کرم سے بس اتنا امیدوار ہوں میں</p>	<p>کہ اگر صورت خود در آئینہ بہ بیند نشود کہ زخم</p>
<p>آئینہ شمش سو اصطلاح - باضافت</p>	<p>چشم او باورسد و این مبالغہ در عرض بیان</p>
<p>بقول صاحب ناصر می و انتہی مرادف (آئینہ)</p>	<p>انتہای حسن است نہ ظہوری گوید (۵)</p>
<p>شش جہت (اردو) دیکھو آئینہ شش جہت</p>	<p>عکس رخسار تو آئینہ شگون می آید نہ کہ شش جہت</p>
<p>آئینہ شکستن استعمال - مرادف آئینہ</p>	<p>ہمہ خورشید برون می آید نہ (اردو) اٹا</p>
<p>بگ زون است چنانکہ بیدل گوید (۵)</p>	<p>آئینہ یا شگون کا آئینہ کہہ سکتے ہیں - امیر نے</p>
<p>دل بذوق وصل نقشی نیز بند بر روی آب</p>	<p>اٹا آئینہ دکھانا پر فرمایا ہے کہ جب عورت</p>
<p>اسے ہوس آئینہ شکن سخت نیرنگیتا</p>	<p>لیکا تو بتا و سنگار کرتی ہیں تو ٹوٹکے کے طور پر</p>
<p>دولہ (۵) دل کشتہ بکتانی حسن است و گرنہ</p>	<p>وقع نظر بد کے لئے اسکو آئینہ اٹا کر کے دکھانا</p>
<p>و پیش تو آئینہ شکستن نہری بود نہ (اردو)</p>	<p>ہیں (انج) ہم کہتے ہیں کہ ہندیوں نے اس</p>
<p>دیکھو آئینہ بگ زون -</p>	<p>رسم کو غالباً عجم سے لیا ہے آئینہ اٹا دکھانے</p>
<p>آئینہ شگون اصطلاح - باضافت</p>	<p>آئینہ سے مشاطہ کا مقصد یہ ہوتا ہے کہ اس کی</p>
<p>و بگت باضافت ہم پشت آئینہ کہ بطور شگون</p>	<p>آراستہ مالکہ اپنی صورت آئینہ میں نہ دیکھنے</p>
<p>نیک می نمایند - یعنی مشاطگان بعد آرایش</p>	<p>پاسے ایسا نہ ہو کہ اس کی نظر اسی کو لگجائے</p>
<p>خود پشت آئینہ را باومی نمایند و این را شگون</p>	<p>یہ گویا مشاطوں کا ایک لٹکے اور ڈھکوسلا سے</p>

کہ وہ اپنے کمال کی داد خود دیتی ہیں اور اپنے کئی آئینہ باشد چنانکہ میدل گوید (۵) کجاست
ہوسے بناؤ سنگار کی تعریف اس طریقہ پر خود آئینہ کش نفس ساخت صفا ہو ای عالم ہستی
کرتی ہیں بعض کا خیال ہے کہ وہ اس طریقہ پر یعنی ہمیں خبار تو میت ہے (ارو و) آئینہ کو جلا دینا
اٹا آئینہ اپنی مالکہ کو دکھا کر فخر یہ خود اپنی صورت صاف کرنا۔

آئینہ میں دیکھتی ہیں اور دل میں کہتی ہیں کہ۔ آئینہ طاؤس | اصطلاح - بقول بھرو

(واہ رے میں) میرے ہی ہاتھوں اور میری بہار و وارستہ و آندہ نقوش بال و پر طاؤس
ہی صناعتی کا صدقہ ہے کہ بگیم ایسی خوبی سے (سلیم ۵) وارم بہ باطا پھو طاؤس آئینہ
سنواری گئی ہیں۔ (گلزار نسیم ۵) روح آواز زنگ بستہ چند ہے (ارو و) مور کے پروں کا
کا سنگار کر کے پھوٹا ہوئی جو پیار کر کے نقش جو گولائی لئے ہوسے ہوتا ہے جس کو
اٹا سے آئینہ دکھایا ہے خطاب بھی وہ کا کلین فارسیوں نے آئینہ طاؤس کہا ہے ارو و
کا سایا ہے بھی آئینہ طاؤس کہہ سکتے ہیں۔

آئینہ صبح | استعمال - باضافت آئینہ مراد آئینہ طبع | اصطلاح - بقول بھرو بہار و

آئینہ سحر بہر دو معنی کہ گذشت چنانکہ ظہوری آئینہ خاطر کہ گذشت (ملا نظیری نیشاپوری ۵)
گوید (۵) چنان گرفتہ زنگ تیرگی آئینہ صبح صحبت آئینہ طبعان بدی تیرہ شود و چہن
کہ از خورشید صیقل پذیرای جلا آید ہے (ارو و) بزم گہی جای گران جانی میت ہے (ارو و) و
دیکھو آئینہ سحر۔ آئینہ خاطر۔

آئینہ صفا ساختن | استعمال - جلا دینا آئینہ طلعت | اصطلاح - بقول بہار و

<p>از اسمای محبوب است (میز صاحب ۵) آب از دیده خورشید کشاید صاحب پودر دل دوران حریم که آئینه طلعتی باشد نفس زمرود آئینه عذاری که نهانست ترا (ارو و آئینه آگاہ برنی آینه (ارو و) دیکھو آئینه سیما-آئینه عذار- بقول امیر عشق سے کنایہ ہے (بکر رخسار- ہماری راسے میں آئینہ طلعت اردو ص) اس قدر بھی نہ ہوں کج خلق وہ آئینہ عذار کہ سکتے ہیں۔ صاف منہ پر تو ہے دل میں کہ ورت کچھ پڑ</p>	<p>آئینہ طلعت درویشان اصطلاح آئینہ عریان اصطلاح - باضافت آئینہ باضافت طلعت - بقول بکرمس و مؤیدو مرادف آئینہ دورو باشد کہ گذشت یعنی (۱) دل درویشان و (۲) باضافت آئینہ زجاجی کہ بی سیما باشد (بیدل ۵) روی درویشان (ارو و) (۱) فقیرون کا ہل ہنچ روشن نشہ از ہستی مانع حجاب پنشن (۲) فقیرون کی صورت - توت - تصویر ہمیں آئینہ عریان داشت (ارو و)</p>
<p>بجو بہار روانند مردف آئینہ خاطر (ابوطالب کلیم ۵) دوران زغم خاطر آئینہ طیشان آب بقاہ سبزہ رنگارید بد (ارو و) دیکھو کنایہ باشد - صاحب انند فرماید کہ شمشیر و خنجر آئینہ خاطر۔ و مانند آن (خواجہ نظامی ۵) گرد دریاؤ</p>	<p>آئینہ طینت اصطلاح - بقول صاحب آئینہ فتح اصطلاح - باضافت آئینہ بقول صاحب بکرتیج است بہار گوید کہ این اصطلاح - مرادف آئینہ باضافت آئینہ باضافت آئینہ باضافت آئینہ</p>
<p>آئینہ عذار اصطلاح - مرادف آئینہ رخسار کہ گذشت چنانکہ صاحب گوید (۵) (ارو و) دیکھو آئینہ دست کا نمبر (۱)</p>	<p>آئینہ عذار اصطلاح - مرادف آئینہ رخسار کہ گذشت چنانکہ صاحب گوید (۵) (ارو و) دیکھو آئینہ دست کا نمبر (۱)</p>

<p>اینقدر با هم اثر میبوده است او با هم مایه</p>	<p>آئینه فرور استعمال قبول صاحب جهانگیری</p>
<p>مشت خاک تیره را آئینه کردن حیرت است چه جلوه گردیدی که ما هم دیدیم</p>	<p>شمس و مانند همان آئینه افروز است که گذشت (ارو و) دیکهو آئینه افروز</p>
<p>حیران شدیم چه (ارو و) دیکهو آئینه ساختن آئینه کسی زنگ داشتن مصدر مصطلح (۱۴۱۱)</p>	<p>آئینه قدما استعمال - باضافت آئینه قبول بها و اند مرادف آئینه بدن نما و دیگر کسی ذکر این نکرد</p>
<p>که ورت در دل کسی بودن که آئینه استعاره دل را هم گفته اند - چنانکه بیدل گوید (۵)</p>	<p>ونه سندی پیش شد (ارو و) دیکهو آئینه بدن نما - آئینه کاری کردن مصدر مصطلح (۱۴۱۲)</p>
<p>عمر همچون سایه در اندیشه غفلت گذشت تا نمودی دشتم آئینه من زنگ داشتن</p>	<p>آئینه نقش نو کار کردن باشد چنانکه ظهوری گوید (۵) ظهوری چشم ظاهر هم زش ر جلادارونه که ازواع و لم آئینه</p>
<p>(ارو و) دل بین که ورت هونا - دل مکدر هونا -</p>	<p>کاری کرده بر زرافه (ارو و) مینا کاری گزیا صابت سنة (مینا کاری) پر فرمایا جو که (فاسی) اردو بین</p>
<p>آئینه کسی شکستن مصدر مصطلح (۱۴۱۳)</p>	<p>مرصع سازی - کوفت کا کام - چاندی سونه پر زینی کا کام</p>
<p>استعاره بمعنی دل شکستن چنانکه صاحب گوید (۵) صورت احوال خود از چشم کوتاه بین</p>	<p>آئینه کردن مصدر مصطلح (۱۴۱۴) صاحب صفتی ذکر این کرده از معنی سبکت و سندی که پیش کرده است</p>
<p>آنکه از سنگین ولی آئینه ما را شکستند (ارو و)</p>	<p>(آئینه بی عبار کردن) راست مؤلف گوید که آئینه کردن مرادف آئینه ساختن است که گذشت چنانچه</p>
<p>دل تو زنا - بقول صاحب آصفیه همت تو زنا رنجیده کرنا - مایوس کرنا دل شکست کرنا - نا امید کرنا</p>	<p>بیدل گوید (۵) حسن مطلق دشتم خود مینیم آئینه کرد</p>

<p>پیغام و خیال سازان ب (بیدل س) بگلشنی</p>	<p>آئینه کشیدن بجا کستر استعمال - بقول</p>
<p>که چیا شبنم بهار تو بود ب گداخت آئینه چند آنکه شد</p>	<p>صاحب آصفی روشن کردن آئینه بجا کستر -</p>
<p>چمن بهتاب ب (ارو و) دل بگلانا آئینه بگلانا</p>	<p>مؤلف گوید که صاف و پاک کردن رنگ ب</p>
<p>چیزی یا کسی که آئینه ب (استعمال - چیزی یا کسی که آئینه ب)</p>	<p>آئینه و جلادانش (را بخ سربندی س) ب آئینه گذار استعمال - چیزی یا کسی که آئینه ب</p>
<p>را بگذارد ب گداخت امر است از مصدر گداختن ب</p>	<p>پروانه سازم سینه خویش ب بجا کستر شرم آئینه ب</p>
<p>بقاعده فارسیان با اسمی مرکب شده ب فاد معنی</p>	<p>خویش ب (ارو و) آئینه کو جلادینا - صاف پاک ب</p>
<p>فانلی کرده است - صاحب این را در صفت</p>	<p>آئینه گاه استعمال - بقول صاحب ب</p>
<p>رخسار آورده است ب چون نگرود دل صاحب</p>	<p>مقام آرایش زمان - دیگر کسی از اهل لغت ب</p>
<p>رخساره آئینه گذار آمد ب</p>	<p>این نکرده - بعض معاصرین عجم گویند که در زمره ب</p>
<p>متغی میاید که گداختن لازم و متعدی هر دو آمده ب</p>	<p>ما استعمال این برای صندوقی خاص است که ب</p>
<p>و مجازا معنی شده منده کردن هم (ارو و) آئینه</p>	<p>سامان آرایش زمان مع آئینه و رو باشد ب</p>
<p>کو گلادینے والا - شرمندہ کرنے والا -</p>	<p>(ارو و) سنگاروان - آرایش کا کمرہ - آرایش ب</p>
<p>آئینه گر استعمال - بفتح کاف فارسی -</p>	<p>کا مقام - بناؤ سنگار کی میر یا کمرہ - ب</p>
<p>بقول بهار آنکه آئینه بهار ا بسازد ب کمال سبیل</p>	<p>آئینه گداختن استعمال - صاحب صفی ب</p>
<p>شاگردی عبارت و خط تو کرده اند ب</p>	<p>و گراین کرده از معنی ساکت مؤلف گوید که ب</p>
<p>هم صبح آئینه گرو هم شام مشک ب</p>	<p>باشد از زم کردن و آب کردن دل و رای معنی ب</p>
<p>با قرکاشی ب یک عیب تو صد مرتبه بر ب</p>	<p>حقیقی (فیضی س) آئینه گذار دیده بازان ب</p>

<p>تو آریند ہشدار کہ سترنل آئینہ گران ہستینہ (ظہوری ۵) شاہ آرای شہ آرایش خود گر خواہ ہر طرف چون سحر آئینہ گری بر خیر و چینی مباد کہ گر کلمہ ایست یعنی کنندہ و سازندہ کہ با اسمی دیگر مرکب شدہ افادہ معنی فاعلیت کند کذافی البرہان (ارو) آئینہ گر بقول امیر معنی آئینہ ساز (مومن ۵) تیری غفلت سے یہ ساکت ہے کہ اب دیکھو مجھے نہ ترک آئینہ گری آئینہ گر کرتا ہے نہ</p>	<p>اول بود کہ گردان بقاعدہ فارسی یعنی گردندہ باشد یعنی چون بر صیغہ امر الف و نون فاعلی زیادہ کنند افادہ معنی فاعلی کند چو گردان و روان و روان و نسبت معنی دوم عرض میشود کہ از مصدر (آئینہ گردانیدن) آئینہ گردان امر باشد و آنچه صاحب برہان و بحر معنی سوم این فاعل نوشتہ اند مقصود شان اسم فاعل ترکیبی است کہ بقاعدہ فارسیان صیغہ امر بعد اسمی مرکب شدہ افادہ معنی فاعلی کند پس درین صورت آئینہ</p>
<p>اصطلاح - باضافت آئینہ گردان (معنی گردانندہ آئینہ باشد) (ارو) بقول صاحب برہان و بحر (۱) دیکھو آفتاب کا نمبر (۲) (۲) آئینہ کر (۳) آئینہ کرنے والا واضح ہو کہ مصدر (گردانیدن) کے بقدر معنی ہونگے اون سب کے ترجمہ سے نمبر ۲ و ۳ - کے لئے امر اور فاعل لیا جائیگا اصطلاح - باضافت آئینہ گردان آئینہ - بقول صاحب ناصر کہ بدل آئینہ اور وہ کنایہ از آفتاب و ہم او</p>	<p>اصطلاح - باضافت آئینہ گردان بقول صاحب برہان و بحر (۱) دیکھو آفتاب کا نمبر (۲) (۲) آئینہ کر (۳) آئینہ کرنے والا واضح ہو کہ مصدر (گردانیدن) کے بقدر معنی ہونگے اون سب کے ترجمہ سے نمبر ۲ و ۳ - کے لئے امر اور فاعل لیا جائیگا اصطلاح - باضافت آئینہ گردان آئینہ - بقول صاحب ناصر کہ بدل آئینہ اور وہ کنایہ از آفتاب و ہم او</p>

<p>بجای خودش ہم ذکر این کرده و از طبع خود تاروشنی صدق بدل یازگردد و گفتار تو آئینہ</p>	<p>سندی آورده (ع) آئینہ گردون بدرآید کرد از گرو و (اردو) (۱) آئینہ ہونا - آئینہ</p>
<p>از رنگ صاحب شس گوید کہ مراد آئینہ قرار پانا - (۲) آئینہ ہونا یعنی حیران ہونا شد</p>	<p>آسمان است کہ گذشت مؤلف گوید کہ ہونا دیکھو آئینہ حیرت - (۳) روشن ہونا -</p>
<p>آئینہ آسمان بقول محققین کنایہ از آفتاب جلا دار ہونا - (۴) شاہ ہونا - ظاہر کرنیوالا</p>	<p>ماہ ہر دو باشد و ہمین ہر دو معنی برد آئینہ چرخ ہونا - کاشف ہونا - دیکھو لفظ آئینہ کی تیسرے</p>
<p>گذشتہ است پس وجہی نباشد کہ برای این ہم معنی اور لفظ آئینہ شدن کے دوسرے معنی</p>	<p>ہر دو معانی نگییم (اردو) دیکھو آئینہ آسمان آئینہ گرفتن استعمال - صاحب معنی</p>
<p>آئینہ گردیدن استعمال (۱) معنی آئینہ ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف گوید کہ</p>	<p>قراریافتن و آئینہ شدن چنانکہ بیدل گوید - (۱) آئینہ بدست داشتن - سند معنی متعلق بہ</p>
<p>(۵) نگہ ز روی تو گر کامیاب می گرد و پنجم انلا آئینہ گرفتن بزرا کہ می آید و مانند این از کلام</p>	<p>آئینہ آفتاب می گرد و (۲) محو حیرت شدن ظہوری بدست آورده ایم (۵) عشق باز</p>
<p>(۵) با سانی مدان آئینہ دیدار گردیدن از شدہ عکس فن صورت کار بہ عقل ہر چند کہ</p>	<p>صفا در پردہ زنگار روزیدہ است شگبیری (۳) آئینہ تدبیر گرفتن (۲) آئینہ گرفتن قلب</p>
<p>معنی روشن شدن (ظہوری ۵) از صیقل اضافت گرفتن آئینہ کہ معنی تیرہ و بی جلا</p>	<p>مہر تو دلم آئینہ گردیدہ ہے بتماشا بکشم روی شدن آئینہ باشد نداین بلا آئینہ گرفتن</p>
<p>نائی (۴) معنی کاشف شدن (صائب ۵) و ما صراحت فرید ہم در آنجا کرده ایم (اردو)</p>	<p>بمعنی روشن شدن (ظہوری ۵) از صیقل اضافت گرفتن آئینہ کہ معنی تیرہ و بی جلا</p>

(۱۱۱۱)

<p>مبا و که گرفتن) بمعنی تیره و بی نور شدن است</p>	<p>(۱) آئینه هاتمهین رکعتا آینه وار هونا - (۲)</p>
<p>از همین معنی متعلق است (آفتاب گرفتن)</p>	<p>آئینه ناصاف و زنگ آلوده هونا - آئینه</p>
<p>ولا آئینه گرفتن) که گذشت صاحبان بحر و موا</p>	<p>هوجانا - و کجوا آئینه تار شدن -</p>
<p>و نوادر این معنی را بر مصدر گرفتن ترک کرده اند</p>	<p>آئینه گرفتن بزرا استعمال - بنجیال (۱۱)</p>
<p>و ما بحث کا طش بجای خودش کنیم (اروه)</p>	<p>آئینه را طلا کا کردن و بعضی از معاصرین برانند</p>
<p>آئینه ناصاف - آئینه زنگ آلود - زندها</p>	<p>که (۲) آئینه را بز خریدن - (کلمیم هدانی ۵)</p>
<p>آئینه گزیدن (مصدر اصطلاحی) بفتح</p>	<p>صاف دل ترک حق از بهر خوشامد نکند پشت</p>
<p>کاف فارسی یعنی ناگوار شدن آئینه چنانکه</p>	<p>رو بیده آئینه بزمی گیر و پ و تدعیان معنی دوم</p>
<p>صا ب گوید (۵) چون سگ گزیده که</p>	<p>در مصرع اول سند خوشامد را از فعل صا دل</p>
<p>نیار و باب دیدن آئینه می گزد من مردم گزیده</p>	<p>گیرند و ما خوشامد را منسوب می کنیم مقابل او -</p>
<p>سا ب (اروه) آئینه کا ناگوار هونا آئینه کا ناگوار</p>	<p>(اروه) (۱) آئینه پ طلا کاری کرنا (۲) آئینه</p>
<p>آئینه گل اصطلاح - باضافت آئینه کنایه</p>	<p>خریدنا -</p>
<p>از ورق گل چنانکه بیدل گوید (۵) آئینه گل</p>	<p>آئینه گرفته اصطلاح - باضافت آئینه</p>
<p>از فعل غنچه جدا نیست و دل گر شکنده سبزه</p>	<p>بقول صاحب بحر آئینه زنگ خورده باشد</p>
<p>آنغوش و صالست و (اروه) پنکهری</p>	<p>بهار گوید که کنایه از آئینه ناصاف و تیره -</p>
<p>بقول آصفیه هندی) مونث - پھول کی</p>	<p>(میرزا صا ب ۵) از اینچکس سپهر خجالت</p>
<p>پتی - برگ گل - ورق گل (میر تقی ۵) نا</p>	<p>منی کشد و آئینه گرفته که ورت منی کشد و منی</p>

(۱۱۲۵)

(۱۱۲۶)

(۱۱۲۷)

اسکے لب کی مت پوچھو پیکھری اک گلاب **آئینہ گیتی نما** اصطلاح - باضافت

کی سی ہے؟

آئینہ - بقول صاحب بجز اربعیل جام جهان نما

ما سندی برای این پیدا کرده ایم (کلمہ ۵)

من کی آئینہ گیتی نما بودم کلیم پڑ روی غم از

دیدم از جلا افتاده ام پڑ مخفی مباد کہ جام کخیر

را کہ احوال عالم از ان معلوم می شد - جام

جهان نما - و جام جهان بین و جام جهان آرا

و جام جهان می گفتند و همچنین آئینہ اسکندر

کہ گذشت پس کلیم در کلام خود ہمین قسم آئینہ را

آئینہ گیتی ناگفته است (ارو ۹) وہ آئینہ

جس میں دنیا کی کیفیت نظر آئے جیسے آئینہ

اسکندری (جام جهان نما) مذکر۔

آئینہ گیر استعمال - بقول بہار معروف

مؤلف گوید کہ این متعلق بمصدر آئینہ

گرفتن است کہ گذشت و اسم فاعل ترکیبی

است (عرفی ۵) سر بزودہ ام بامہ کنعان

ریکی حبیب پڑ معشوق تماشا طلب و آئینہ

استعمال - باضافت آئینہ

گوہر باشد کہ فارسیان من حیث جلا گوہر را

با آئینہ تشبیہ داده اند صاحب ۵) زہر

از قدح صاف دلان رنگ ندارد پڑ آئینہ

گوہر خطر از رنگ ندارد پڑ (ارو ۹) آئینہ گوہر

مذکر - ارومین کہ سکتے ہیں -

اصطلاح - باضافت آئینہ

بقول صاحب انند بوالہ فرنگ فرنگ

کنا یہ باشد از خورشید جهان افروز - دیگر کسی

ذکر این نکرد مؤلف گوید کہ گیتی بکسر اول

و فوقانی و سکون ثانی و تحتانی دنیا و زمین

کہافی البرہان پس آئینہ دنیا و آئینہ کہ زمین

روی خود در ان بنید کنا یہ از آفتاب با

و بنیال ما و بھی نباشد کہ (آئینہ گیتی) ماہ را

را ہم نکویم (ارو ۹) دیکھو آفتاب کب نمبر آیت یام

<p>گیرم: (ارو) دیکھو آئینہ دار۔ آئینہ یا آئینہ لیا ہوا۔</p>	<p>آئینہ محرابی داروہ بخیمال ماورینجا آئینہ استعار باشد از دل (ارو) وہ آئینہ جو شاہجہاں</p>
<p>آئینہ لبریز کردن از عکس مصدر مصطلحاً ارادہ کار محال و ناممکن کردن (ظہوری سے)</p>	<p>آئینہ محرابی اصطلاح - باضافت بر کردگار و دیدن و سرشار صورتی: از عکس</p>
<p>آئینہ لبریزی کتی (ارو) ہوا مٹھی مین بند کرنا۔ دیکھو (آب پر وزیر پیوند)</p>	<p>آئینہ - بقول صاحب بحر عم (۱) آفتاب محشر یا باضافت تشبہی (۲) همان محشر باشد کہ نیک</p>
<p>آئینہ ماہ استعمال - باضافت آئینہ - ماہ باشد کہ فاریان ماہ را تشبیه با آئینہ داده اند</p>	<p>و بدہر کس دوران روز ظاہر شود (میرزا صاحب ۵) تا بکی در پرده باشد نیک و بد ساغر</p>
<p>آئینہ محرابی اصطلاح باضافت آئینہ - بقول امیر جو سورج قیامت کے</p>	<p>ریدل سے) زان جلوہ بخود ساخت جهانی چہ توان کرد: شب پر تو خورشید را آئینہ ماہ</p>
<p>آئینہ محرابی اصطلاح باضافت آئینہ - بقول امیر جو سورج قیامت کے</p>	<p>است: (ارو) آئینہ ماہ - اردو میں کہ سکتے ہیں - چاند کا آئینہ - مذکر۔</p>
<p>آئینہ محرابی اصطلاح باضافت آئینہ - بقول بہار آئینہ کہ صورت محراب</p>	<p>دن کلک گاد آتش سے) اسے آفتاب محشر سے گر گیا تو: نہ بھیر تا جد ہرے پھرین ادھر</p>
<p>آئینہ مقابل نہادان استعمال - معنی حقیقی یعنی داشتن آئینہ در برابر است (ظہوری)</p>	<p>داشته باشد (ملاقات اسم شہدی سے) اگر از خود دی غافل شود بتیابی داروہ پر شد خوشی</p>

(۱۱۲۹)

(۱۱۳۰)

(۱۱۳۱)

<p>(۵) از عکس تو دیدہ در تجلی است بآئینہ (بیدل ۵) ترک طلب بمرطبی مقابل است</p>	<p>نہادہ ام مقابل (اردو) آئینہ روبرو کھنا آئینہ نفس بسیار ساندہ ایم بضمفی مباد کہ نفس</p>
<p>آئینہ می گون اصطلاح - باضافت (بفتختین لغت عرب است یعنی دم مذکرا</p>	<p>کنا یہ باشد از عارض و خدس خچانکہ بیدل فی المنتخب (اردو) نفس - بقول آصفیہ</p>
<p>گوید (۵) جو ہر خط آخر از آئینہ می گون (عربی) اردو میں مستعمل - مذکر - دم - سانس</p>	<p>دو دم از شعلہ حسن تو آتش رنگ شدہ اردو تنفس (ارشد ۵) قیام جسم خاکی ہے</p>
<p>رخسار - رخسارہ - بقول آصفیہ (فارسی) اردو نفس پر پڑ ہوا پر ہے بنا اپنے مکان کی پڑ</p>	<p>مین مستعمل - مذکر - گال - عذار - کلا - نسیم زبان دانان اردو نے نفس کا آئینہ نہیں کہا</p>
<p>(۵) ظلمت میں سبھے نور کا پہلو نظر آیا پڑ خیا جلیل جانشین ایمر مروجہ نے ہماری اشد عا</p>	<p>چرخ شب گیسو نظر آیا پڑ رخسار می گون کہہ سکتے ہیں پر آئینہ نفس کے ترجمہ کو موزون فرما دیا ہے</p>
<p>آئینہ نرودودہ استعمال - باضافت آئینہ (۵) پیلیون میں سے جی بھی تک جلوہ تلوتو</p>	<p>معنی آئینہ ناصاف و رنگ بستہ باشد (۵) روح پڑ ٹوٹا جب تک نہیں غافل نفس</p>
<p>(۵) در ضمیر روشن با بیج در کشودوست پڑ کا آئینہ پڑ</p>	<p>گر بجا ہر تیرہ چوں آئینہ نرودودہ ایم (اردو) آئینہ نقش قدم استعمال - باضافت</p>
<p>ناصر آئینہ - رنگ خوردہ آئینہ - آئینہ و کسٹین سحر نقش قدم باشد کہ فارسیا</p>	<p>نقش قدم را با آئینہ تشبیہ دادہ اندر بیدل</p>
<p>(۵) میچکد سجدہ ز سیاہی نمودم بیدل پڑ</p>	<p>نفس باشد کہ فارسیا نفس را با آئینہ تشبیہ دادہ</p>

(۱۱۳۱)

(۱۱۳۲)

(۱۱۳۳)

(۱۱۳۵)

<p>شاید حال من آئینه نقش قدم است (ارو) (ب) آئینه نداشتن پیدامی شود معنی</p>	<p>نقش قدم - بقول آصفیه (عربی) اردو میں ^{مستعمل} آئینه دار قرار یافتن - (ارو و) (الف)</p>
<p>نقش پا - پاؤن کا نشان (ناخ) و کھو آئینه دار - (ب) آئینه وار ہونا -</p>	<p>پر رعب زمین کوچہ قاتل کی ہے ایسی پڑ</p>
<p>آئینہ نمودن استعمال صاحب</p>	<p>ہرے نہ جهان نقش قدم رہ گزری کا ^{نقش}</p>
<p>آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف گوید کہ معنی پیش کردن آئینہ باشد (نظیری نیشاپوری)</p>	<p>قدم کا آئینہ کہہ سکتے ہیں -</p>
<p>شکوہ و شکر نظیری عکس کین و مہر ^{حسب}</p>	<p>(الف) آئینہ نما اصطلاح - بقول صاحب</p>
<p>آئینہ منما کہ طوطی نشکند قندی دگر پڑ مخنی مباد (نما) ہمین معنی نوشتہ از شیخ ابوالفیض فیاضی کہ از کلام نظیری نیشاپوری - - - -</p>	<p>بحر عجم مرادف آئینہ وار - بہار بر لفظ (آئینہ)</p>
<p>آئینہ نمودن بطوطی پیدامی شود</p>	<p>سند آورده (س) مہ گشتہ بصد فروغ جاوید</p>
<p>داین خبری دہد از طریقہ اعلم طوطی کہ آئینہ پیش</p>	<p>آئینہ نامی روی خورشید بیدل گوید (س)</p>
<p>او دارند و از پس آئینہ آواز کند او تصویر خود را در آئینہ مشاہدہ کند و میدانند کہ کی از</p>	<p>در گرد سحر جوہر پروانہ ہوا بود بیدل نفس آئینہ</p>
<p>مجنسان خود در مقابل است و آواز پس</p>	<p>نما شد چہ بچا شد ببولف گوید کہ این متعلق است</p>
<p>آئینہ را آوازش می شمارد و خود ہم آواز کند</p>	<p>از مصدر آئینہ نمودن) کہ می آید - بقاعدہ فاعل</p>
<p>و کلمات معلّم را یاد گیر و در زبان راند (ارو و)</p>	<p>امر نمودن) با کلمہ آئینہ مرکب شدہ افادہ معنی</p>
<p>(الف) آئینہ دکھانا - بقول امیر اسکی کئی تصویر</p>	<p>فاعلی کرده است و از کلام بیدل کہ بالامذکور شد</p>

ہین یعنی مشاطہ۔ بناؤ سنگا کرنے کے بعد اور الطاف ایزد سے یہ میری خوش بیانی ہے۔
 خدام امر کو ہر روز صبح کے وقت اور حجام آئینہ نہادوں استعمال۔ صاحب اصنی
 خط بنانے کے بعد اپنے جھانوں کو آئینہ ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف گوید کہ
 دکھاتے ہین اور بعض مسلمان عورتیں لگاتے قائم کردن آئینہ باشد سند پیش کردہ صاحب
 یہ رسم تھی کہ جب کوئی عزیز سفر کو جانے لگتا اصنی ازین تعلق ندارد و برد آئینہ از کف نہادوں
 تھا تو اسکی پیٹھ کو آئینہ دکھاتی تھیں اور یہ می آید ما از برای این سندی از ظہوری و اہم
 ٹوٹکا اس لئے تھا کہ سافر خیریت سے پھر (۵) پر توش آئینہ ہر جامی ہندو خوشین یا
 گھر آئے (ب) آئینہ سامنے رکھ کے طوطی در مقابل می کشم (ارو) آئینہ کھڑا کرنا
 پڑھانا۔ بقول امیر۔ طوطی پڑھانے والے قائم کرنا۔
 طوطی کے سامنے آئینہ رکھ کر آواز دیتے آئینہ نہادوں از کف استعمال یعنی دل
 ہین وہ اپنی تصویر کو آئینہ میں بولتا ہو جھک کر کردن آئینہ و دست از آئینہ کشیدن باشد
 بولنے لگتا ہے اور پڑھانے والے کی آواز (نظیری نیشاپوری ۵) تاب می آری کہ
 پر بہت جلد سدہ جاتا ہے۔ اور کہتے ہین از کف می نہی آئینہ را بہ از جمال تو نہ یدم جز تو
 کہ جو طوطی کبھی نہ بولتا ہو جب آئینہ اسکے خورندی و گرہ صاحب اصنی ہمین سند را
 سامنے رکھا جاتا ہے اپنے عکس کو متقابل بر آئینہ نہادوں (اور وہ کہ متعلق ازین است
 جان کے بولنے لگتا ہے (وزیر ۵) میں می باسیت کہ این مصدر را (آئینہ را از کف
 وہ طوطی نہیں گویا کرے آئینہ جو جگہ پر وید نہادوں قراری و اہم و بجای خودش ذکر میگزید

<p>صاحب آصفی مارا بازداشت و حال امن و جہ قسم باشد سفید از قلعی گویند و سیاہ از اسز ملانی مافات کرده ایم (۱) آئینہ ہاتھ رکھ دینا۔</p>	<p>سرب قائم کردن غلط است معلوم میشود آئینہ ہفت جوش اصطلاح - باصفا کہ کمی از فلزات ہفت گانہ را صاحبان</p>
<p>آئینہ بقول صاحب بحر (۱) آفتاب و در آئینہ کہ از زر و لقرہ و مس و آہن و رصاص و قلعی و سرب سازند صاحب شمس و اند و ہفت قلم</p>	<p>ترک کرده اند و نعلی کتابت بجایش رصاص را قائم کردند و بخیاں مای آید کہ روی ترک شد و بجای اور رصاص قائم شد۔ و اند علم</p>
<p>ہم ذکر این کردہ مؤلف گوید کہ معنی دوم اصل است و معنی اول استعارہ کہ رنگ آئینہ ہفت جوش مشابہ رنگ آفتاب باشد یعنی</p>	<p>(۱) و (۲) دیکھو آفتاب کے دوسرے معنی (۲) ایک خاص قسم کا گول آئینہ جو دھاتون کو گلا کر بنایا جاتا ہے یعنی۔ سونا۔ چاندی۔ تانبہ۔ لوہا۔ جست۔ رانگا۔ سیسے</p>
<p>و نیز این جو آئینہ دور ساختہ می شود و دور حوالی آن آب و تابی خاص چو پنچہ خورشید می شود کہ نتیجہ اجتماع ہر ہفت فلزات است</p>	<p>اصطلاح - بقول بہار ہوش کسی است کہ روشن و ماغ۔ روشن راے باشد و عاقل و دانا (ملاساک نزد ہوش کسی است کہ روشن و ماغ۔ روشن راے باشد و عاقل و دانا (ملاساک نزد</p>
<p>بر لفظ رصاص گوید کہ از زیر است و آن دو از خاکستر بسی آتش با برق می خند و پینڈا</p>	<p>بعضی از معاصرین بر آنند کہ (آئینہ چینی) کہ گذشت ہمین باشد یعنی مباد کہ صاحب منتخب بر لفظ رصاص گوید کہ از زیر است و آن دو</p>

گردن پنهان جو ہر آئینہ ہوشان را (اردو) مؤید و ہفت قلزم بحوالہ اداس ذکر این کردہ	شن
وماغ - بقول صاحب آصفیہ (فارسی) اردو مؤلف گوید کہ معنی حقیقی این آئینہ کہ قابل	
میں مستعمل - مذکر عالی و مرغ - عالی فہم نذکی ہین ملاحظہ حسینان باشد کنایہ از آفتاب است	
آئینہ یوسفان پیش اصطلاح - باضافت سند این بدست نیامد (اردو) دیکھو آفتاب	
آئینہ بقول صاحب بحر آفتاب باشد صاحب کے دوسرے معنی -	

الف مقصورہ بابا سے موحّدہ

اب بفتح اول و سکون ثانی بقول صاحب برہان و ہفت قلزم بزبان ژند و پاژند	
پدرا گویند و در عربی نیز ہمین معنی دارد صاحب جہانگیری در دستور چارم خاتمہ کتاب	
بذیل لغات ژند و پاژند ذکر این کردہ گوید کہ (پدرا ہم ہمین معنی است صاحب مؤید ذکر این	
در لغات عرب کردہ فرماید کہ در فارسی شد و نیز آید بشاکلہ جد چون اب و جد و صاحب	
شمس ہم این را عربی گفتہ (مرزا عرب نامح ۵) خورشید بہ نیک و بد خود باید بود و بذا اندازہ	
شناس حد خود باید بود و بذا اول سبق تو ابجد آمد یعنی بذا بر سیرت اب و جد خود باید بود و بذا	
(اردو) باب - بقول صاحب آصفیہ (ہندی) (اسم مذکر) پدر و والد - یا وا - ابا - بقول	
امیر (اب) یعنی والد باب (عربی) اردو میں مستعمل مگر اکثر جہد - کے ساتھ ملکر (شہیدی ۵)	
شرف حاصل ہوا آدم اور ابراہیم کو اس سے بذا نہ تھا فخر و دو عالم فخر تھا اپنے اب و جد کا	
ابا بفتح اول و ثانی بالف کشیدہ بقول صاحب برہان و جامع (۱) معنی با کہ عرب سب سے	
گویند چنانکہ "ابا تو می گویم" یعنی با تو می گویم و (۲) معنی آتش ہم مطلقاً اعم از آتش ماست و آ	

سرکه و غیره و باین معنی بالکسر نیز درست است و در عربی بالکسر (۳) قبول نگردون - ما
صراحت معنی سوم که عربیت بدین وجه کرده ایم که فارسیان این را ترکیب خود استعمال
کرده اند یعنی ازین لفظ مصدر ساخته اند که میآید صاحب منتخب اللغات بذکر این معنی دوم را هم
ذکر کرده گوید که فارسی است صاحب جهانگیری بر معنی اول از حکیم فردوسی سندود (۵) دوم خمب
بر طرف جیحون زخم پادشمان دست در خون زخم (حکیم ثانی ۵) عنان گیر تو گرو و کج حال درود
باشد عجب نبود که تا او را با خود در میان بینی و بذکر معنی دوم سند حکیم خاقانی (۵) زان طغنه
که دیگر سلامت همی زد و خوش خوار تر ز فقر ابائی نیافتم (شرف شفرده ۵) در مدح تو
صد ابای خوش دارم و افسوس که معدة قلم تنگست صاحب وری و پهلوی و وارسته نفتح اول بر معنی
دوم قانع (نیر ۵) زندگی گریها تو اند کرده از ابائی ابا تو اند کرده صاحب ناصر بن ذکر
هر سه معانی نسبت دوم گوید که چون جمله دیگر ضم شود الف آن ساقط گردد و چنانکه آتش
سرکه را سبک گویند و اگر شور باشد شور با و اگر زیره داشته باشد زیره با صاحب شمس بذکر
هر سه معانی نسبت دوم فرماید که بالفتح یعنی آتش است و بالکسر ناخورش و صاحب
مؤید و فصل عربی گوید که بالکسر سر باز زدن و فارسیان معنی ناخورش از جنس شور با آورده اند
و صاحب رشیدی بر معنی اول و دوم متفق با ناصر بن ذکر معنی اول فرماید که مرادف کلمه
با باشد - بهار بر معنی سوم فرماید که بالنظر کردن و داشتن مستعمل و بر معنی دوم گوید که آتش
خصوصاً و هر مطبوخ عموماً و معنی اول را ذکری نکرد مؤلف گوید که اصل این معنی اول
کلمه باست که بقول صاحب تحقیق القوانین بیشتر برای افاده مصاحبت معنی مع آید این

پس فارسیان برین کلمہ الف وصلی زیادہ کردہ اند چنانکہ پرویز و بید اور اپرویز و بیدو کرد صاحب
غیاث ہم خیال ہاںست گوید کہ زیادت الف بر حرف ہاںست بعض معاصرین برآند کہ ابا اصل ہاںست و با
آن بالجلد بقید تحقیق ہاںست کہ استعمال فرس یعنی اول اکثر بجز الف ہاںست و استعمال آبا بسیار کم یعنی دوم
ابا اصل ہاںست و با مخفف آن و بمعنی سوم و زبان عرب ابا بہترہ آخرہ فارسیان انیر ابدون ہنمرہ استعمال کردہ
و با مصاد ترکیب دودہ اند کہ در محلات می آید (ارو و) (۱) ساتھ بقول صفیہ ہندی) اہم مذکر جمعیت (۲)
دیکھو آتش (۳) انکار بقول امیر عربی) اردو میں عمل - مذکر اقرار کی ضد کسی بات کو نہ ماننا (فلق ۵)
کیون جی اللہ ای ری پی خسار پڑے ٹکومبے ہے ہنقدر انکار پڑے وضع ہو کہ ابا کا تحقیقی ترجمہ منھ پھیر لیا ہے
(میر ۵) کا ہے کو یہ انداز تھا اعراض بتان کا بد ظاہر ہے کہ منھ پھیر لیا ہے خدا نے پڑے

ابا پختن استعمال - معنی پختن آتش است (فردوسی ۵) روزی کہ از براسے غذا ک	۱۱۱۱۱
چنانکہ کمال اسمیل گوید (۵) در مطبخ تو چو روان عقل بند از خون خاطر تو ز ہرگون ابا پڑو خورد تا ابا پڑو آتش کسا از کبیر سر پایہ اباست (ارو و) آتش پکانا	

اباد | بفتح الف بقول صاحب شمس مراد ف آباد کہ در مدودہ گذشت صاحب
اند بحوالہ غیاث و صاحب غیاث بحوالہ لطائف کہ فرہنگ ثنوی مولانا روم است
نوشته و ما در لطائف یا قسیم کہ تبصرو فتح معنی نغمین و دعای بد است یعنی ہلاک کنادو
معنی آفرین و دعا کہ گذشت صاحب اند صراحت کند کہ این لفظ فارسی زبان است
و صاحب شمس ہم تا صاحب شمس در بیان معنی تسامح کردہ است و کسی از اہل لغت
با او نیست و نہ او سندی با خود دارد مخفی مباد کہ ابادہ یکسر اول و فتح وال جملہ و لغت غر

بمعنی هلاک کردن آمده (کذا فی المنتخب) و ابا دماضی او باشد که بحالت دعا افاده معنی مضارع کند و فارسیان این را معنی هلاک کما گرفته اند پس این را لغت فارسی گفتن خطاست بلکه لغت عربی است که در فارسی تصرف خفیفه استعمال یافته (ارو و) خدا هلاک کرد

طغرای شهدی گوید (ه) گل از غیر خود بکند	ابا و اشتن استعمال - صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف گوید که در وارد ابا پنجم بد مسازیش غنچه کرد و صبا بندار و و گردان شدن و انکار و تنفر و اشتن است چنانکه انکار کرنا - منهنه پھیرنا -
--	---

ابار بفتح اول - بقول صاحب شمس - حساب و دفتر و دیوان حساب که آورده و آورجه نیز گویند و ابار گیر محاسب دیگر کسی ذکر این نکرد و ما بر آورده و (آورجه) که گذشت صراحت کافی کرده ایم بخمال ما این مخفف اباره است که می آید چنانکه (آوار) مخفف (آوار) گذشت و عجیب نیست که (آبار) و (آباره) اصل است و (آوار) و (آواره) مبتدل آن که فارسیان (با) را به (واو) بدل کنند - چنانکه (آب) را (آو) کردند اندرین صورت باید که از ماخذ ابار خیر گیریم - تا بعد یک غور کردیم جزین نباشد که این مرتب است از آب و آبار یعنی آب معنی رونق و قاعده و قانون و لطافت آمده پس کاغذی که آرنده رونق و قاعده و لطافت در حساب است (آبار) یا (آباره) باشد که در ثانی های هوتر از زیاد کرده اند یعنی منسوب بچیزی که آرنده رونق و لطافت در حساب است و این رونق و لطافت چه چیز است صراحت آن بر لفظ (آواره) گذشت - الحاصل بتحقیق ما معنی (آبار) و (آباره) همان است که بر لفظ (آوار) بر نمبر (۳) ذکرش کرده ایم و ماخذ آنرا در آنجا فرود گذشتیم و در اینجا	
---	--

مقامی ماہیات شد۔ بخیاں ما آن کاغذ حساب کہ ذکرش بر لفظ (آوار) گذشت (بار) است پس
 (آبارہ) و (آوارہ) دفتر دیوان حساب را توان گفت کہ ہای نسبت تقاضی آنست ہا
 لغت بوجہ عدم تحقیق ماخذ فرقی نہ کردہ اندا پنچہ فارسیان آبار و آبارہ را بدون مد استعمال
 کردہ اند این متعلق از زبان مقامی است کہ اہل شیراز اکثر الفاظ را بجد و وہ خوانند و اہل تبریز
 بمقصورہ و این اختلاف لب و لہجہ شان چہیزی نیست (ارو) و دیکھو (آوار) کے تیسرے معنی
 (الف) آوارو | بقول صاحب پہلوی بروزن اوارجہ تفسیر زندا است و نیز کتابی
 متعلق بہ دین مغان (خسروانی سہ) چہ مایہ زاہد و پرہیزگار و صومعلی نک کہ نک خوان
 شدہ در عشقش و آباروہ گوی پنخنی مباد کہ ازین سند استعمال -----

<p>(ب) آباروہ گوشدن معنی آباروہ آوار گیر استعمال - بفتح اول و کسر کاف فارسی</p>	<p>خواندن پیدا است صاحب مویذ بر لفظ آباروہ بقول صاحب شمس کہ بذیل لفظ آباروہ آورده</p>
<p>فرماید کہ با بفتح بارای موقوف نام تفسیر محاسب باشد (مرادف) آوار گیر و آوار گیر زند کہ تصنیف زرتشت است و گویند (ارو) و دیکھو آوار گیر و آوارہ گیر۔</p>	<p>کہ تفسیر نک ہم کتابی است مغاز کہ از آبارہ بفتح اول - و فتح رای مطلق بقول صحف منزل است (ارو) (الف) صاحب شمس مرادف آبارہ کہ گذشت آباروہ تفسیر ہے کتاب زند کی جس کا مصنف صراحت کامل بر لفظ آباروہ ایم (ارو) زرتشت ہے (ب) آباروہ پڑنا۔ دیکھو (آباروہ آوار)۔</p>

آباری | بفتح اول و کسر رای مطلق بقول صاحب تحقیق الاصطلاحات قریہ است

آبافت | بفتح اول و ثانی و سکون ما بعد لقبول صاحب شمس - جامه ایست
 وزم و باریک و گویند که سبز نیز - مؤلف گوید که همان آبافت است که در مده و ده گذشت
 معاصرین عجم گویند که اقوام دار و بعضی آن باریک باشد و بعضی کلفت - در مده و ده و
 مقصوره فرقی نیست که نتیجه لب و لجه مقامی است خصوصاً اهل ترک الف مفتوح
 را بعد می خوانند که نزدشان الف بطور علامت فتح داخل کتابت می شود - بافت حاصل
 بالمصدر است از بافتن عجمی نیست که فارسیان قسم خاص پارچه را زیادت الف و صلی
 را بافت نام کرده اند بعضی از معاصرین بر آنند که (آ) نام در خصیست که از ریشه پاسه آن
 پارچه خوب می بافتند باشد که (بافت) را بقلب اصناف آبافته کردند و با می هوز بگشت
 استعمال حذف شد و (آبافت) باقی ماند - اندرین صورت اصل این همانست که در
 مده و ده گذشت و لب و لجه مقامی بمقصوده هم شهرت داد و والد اعلم (دار و و)
 و بگوید آبافت - ایک قسم کاموایا باریک کپڑا جو نرم هوتا ہے -

اصطلاح - بقول	الف) آبگلویر	آب کردن استعمال - صاحب آصفی ذکر
صاحب شمس	ب) آبگلوگیر	این کرده از معنی ساکت مؤلف گوید که
شادی که بر وقت	هر دو دو معنی دارد (۱) شادی که بر وقت	روگردانیدن و انکار کردن باشد چنانکه طغرا
گل پرنده و	دشمن کنند و (۲) ناخوشی که گل پرنده و	گوید (۵) گل خیری ز شرارت بسم
اول	گلوگیر باشد دیگر کسی ذکر این نکرد معنی اول	چون نه دو دو که ز حریت خود کرده با در شمشیر
در الف مقصوره برد آبابی گلویر و آبابی گلوگیر		(دار و و) انکار کرنا - منہ پھیر لینا -

گذشتہ است و در اینجا کت اضافت باشد مخفی	صاحب شمس اقطع یافتن بصراحت
مباد کہ آبا بمعنی آتش و غذا بمعنی دوّم لفظ (آبا) کرده است کہ این لغت فارسی است	گذشتہ است و در اینجا کت اضافت باشد مخفی
گذشتہ پس معنی دوّم این برای الف و ب حقیقی	و گوید کہ صاحب ابرہیمی این را ترکی
باشد و معنی اول مجازان یعنی غذائی کہ گلو را	نوشته - صاحب مؤید بذیل لغات ترکی
می بُرد و گلوگیر میشود یعنی نفس را بند کند و برگ	ذکر این کرده است و سندی پیش نشد
رساند کتایہ باشد از شادی کہ بر مرگ دشمن	ما این لغت را در کتہ لغات کہ فرہنگ
کنند یعنی بر فوت دشمن شادی کردن خرابی	ترکی است نیا تقیم - یکی از معاصرین ما گوید
پیدا کند و غذائی را ماند کہ گلو بُر و گلوگیر است	کہ در زمانہ حال اہل حوالی اصفہان (آبا لب
کہ نقصان دہد و بالجملہ آنچه در مہرودہ گذشتہ	رہق و جہ معیشت را گویند بآسی حال معنی
است مقصود آن (پد ران قاتل) و در اینجا	مصدری بیان کردہ صاحب شمس
(غذای قاتل) ہر دو کتایہ شد برای شادی	کاشف است کہ این لغت از مصادر
برگ دشمن (س) ای دوست بر جنازہ دشمن	فارسی زبان نیست بلکہ اصطلاح فارسی
چو بگذری بہ شادی مکن کہ بر تو ہمین ماجرا	و باشد کہ تیر کی ہم مروج - مرکب است از
رودہ (ارو) فارسیوں نے دشمن کی ہوا	آبا کہ بمعنی آتش باشد و لتب پس (آبا لب)
پر خوشی کرنے کو غذا بے قاتل کہا ہے یعنی وہ	بفکت اضافت بمعنی (آش لب) کتایہ از
غذا جو گلا گھونٹ دے اور گلا کاٹ دے	وجہ معیشت قلیل باشد کہ لب را ترکند -
آبا لب بفتح اول و دوّم و چہارم بقول	(ارو) سدرہ مق - اس ذریعہ معیشت کو

کہتے ہیں جس تنگی اور تکلیف کے ساتھ سپرد ہو سکے جسکو دکن میں حلق پہنکنے کا ذریعہ کہتے ہیں

ابام | بقول صاحب برہان و جامع و ہفت و انتد بر وزن سلام یعنی وام است کہ قرض باشد صاحب رشیدی بر لفظ اوام کہ می آید ذکر این کردہ صاحب انتد بر لفظ (آبام) کہ درمد و وہ گذشت ہمین معنی را نوشتہ گوید کہ مبتدل اوام است پس شبی نیست کہ ابام بمقصودہ ہم مبتدل اوام باشد کہ اوام ہمین معنی می آید فارسیان و اورا بابای موصوفہ و بالعکس این تبدیل می کنند چنانکہ نوشتن (ر) نوشتن (ا) گردند و (آب) را (ا) و صاحب تاصری در ویجاچہ کتاب و دیگر کتب قانون فارسی ہم ذکر این جو تبدیل کردہ اند۔ بالجملہ اصل این وام است کہ لغت فارسی است یعنی قرض و بقاعدہ فارسی الف و صی در ابتدای او آوردند اوام شد و او را با بدل کردہ ابام گردند (ارو) و بکھن لفظ آبام۔ کے معنی نمبر (۱)

ابانس | بفتح اول و چہارم بقول صاحب محیط لغت یونانی است و معرب ہمین است آبنوس کہ درمد و وہ گذشت ہم او گوید کہ گیلانی در شرح مفردات قانون می نوید کہ در ذکر می کنند کہ آبنوس را یونانی ابانس نامند و این نام درست بہر آنکہ در ہند نیز آبنوس می خوانند و نیز این وخت در زمین یونان نمی روید و نہ در جانیکہ قریب آنست تا کہ آنرا در یونانی نام بودی پس اکثر شایانیکہ کہ در جاہای معین یافتہ میشود آنرا اسمی طبعی اہل آتما وضع کردہ میشود و اہل بقاع دیگر آن نام را استعمال می کنند (الخ) بندہ عرض می کنم کہ اگرچہ بجاظ موضوع ماضی ورت ذکر لغت یونانی نبود و لیکن بدین وجہ کہ ما بر لفظ

آنوس که که گذشت به تحقیقش جگر کاویها کرده ایم این را منمیده آن دانسته در اینجا جا دادیم صاحب سوار اسپیل این را آنوس بفتح اول آورده صراحت کند که یونانی مینوس گویند و ختی باشد سیاه و مشهور (ارو) و بکھو آنوس۔

ابانمودن استعمال - صاحب آصفی سمرقندی نثر سلطان بهرام شاه غزنوی	وگراین کرده از معنی ساکت مؤلف گوید که خواست تا همیشه خود را به نکاح
بمعنی روگردانیدن و انکار کردن است	شیخ در آورد - ابانمودن (ارو) و بکھو
مراد ف ابا کردن که گذشت (دولت شاه ابا کردن -	

ابانیدن | بفتح اول و کسره نون بقول صاحب تلمس معنی (۱) ستودن و (۲) ستوده آمدن (مراد ف) آبادانیدن که گذشت (انتهی) مهدویت غریب که همه اهل لغت ساکت اند - سندی پیش نشد - مجرب بیانش اعتبار را نشاید که ما خداین هیچ نفهم نمی آید (ارو) و بکھو آبادانیدن -

اباسے | بفتح اول بر وزن گدای بقول صاحب انند و بهار معنی کفل پوش چاروا صراحت کند که لغت فارسی است و بهار بر ختم تعریف گوید که کنانی الملحقات بخمال ما اصل این (آب آسے) بود یعنی آب معنی رونق و آسے حاصل بالمصدر لآمن آید که گذشت معنی (آمد) پس (آسے آب) بقلب اصناف (آب آسے) شد معنی (آمد رونق) بدین وجه که کفل پوش رونق چاروا بفرزاید فارسیان آنرا (آب آسے) گفتند و بکثرت استعمال و لب و لجه مقامی (اباسے) شد و الله علم بالتصواب - سندی پیش

نشو و گریگی ذکر این نکرد (ارو و) و کن مین اسکو اڑتک کہتے مین صاحب برہان نے
کفل پوش پر لکھا ہے کہ وہ کپڑا جو گھوڑے کی پیٹھ پر اڑھاتے مین جبکو ترکون نے اڑتک
کہا ہے پس وہ مینون نے اسی لٹش ترکی سے غالباً اڑتک بنا لیا ہے۔

اباے گلوگیر | اصطلاح - بقول صاحب ناصر کنایہ از دولت و نیاست

کہ سب رنج و رحمت صاحبش خواہ شد (منہ ۵) ازین حریف گلو بردکنید
خدیو ازین ابای گلوگیر اباکنید اباذہمین لفظ در محدودہ ہم گذشتہ است بمعنی نعیم و نیا
بہ نچال ما در انجا لفظ (آبا) جمع ابا شد یعنی (آبای گلوگیر) بمعنی (پدران خضہ
کن، و در این جا (اباے گلوگیر) بمعنی آشی و غذائی کہ در گلوگیر و نفس را تنگ کند
و باعث ہلاکت شود (ارو و) دیکھو آباے گلوگیر کے پہلے معنی۔

ابتدا | کبسر اول و ثالث بقول صاحب منتخب بمعنی آغاز کردن (آہی) مصدر عربیت

از باب افتعال - و ما ذکر این درین کتاب بدین وجہی کنیم کہ فارسیان این را بقاعدہ
خود با مصادر متعدّدہ استعمال کرده اند کہ در طبقات می آید - صاحب تصنیف بحوالہ بہا بمعنی
شروع گوید و صاحب حکایت یوسف مہراج ہم استعمال این در فارسی بہین معنی کند - و بقول
شمس بالکسر آغاز کردن و آشکارا کردن و آفریدن صاحب انہ گوید کہ نو بیرون
آوردن چیز سے راست و آغاز کردن (ظہوری ۵) مدار دست ظہوری از ان
جہدہ روان ہے کہ انتہای رہ خود را ابتدا و زوندہ (ولہ ۵) کار بار انتہا پذیر شدہ
است ہے روش ابتدا بکار مہر (انوری ۵) صفات مدح تو در ابتدا می مصحف مجتہد

مثال نعت تو دور انتہای دفتر جو ہے (ارو و) ابتدا - بقول امیر عربی، اردو میں مستعمل -
 (موت) بمعنی آغاز - شروع (رثک س) خدا ہی جانے کہ اسے رثک انتہا کیا ہوا
 ہے ابتدا سے محبت میں غم محال مجھے ہے (تسلیم س) جو کہنچی تیغ بہر قتل عشاق ہے ہمیں
 پُر جفانے ابتدا کی ہے

ابتدا ساختن | استعمال - بہار ذکر مؤلف گوید کہ مرادف ابتدا ساختن

این کردہ از معنی ساکت مؤلف گوید است کہ گذشت (حافظ شیرازی س)

کہ معنی آغاز کردن است (علی خراسانی گفتیم کہ ابتدا کنم از بوسہ گفت سنے ہے

س) انتہا سے معنی اور وہ بہہ پود می کنند بگذارتا کہ ماہ ز عقرب بدر شود ہے (صائب

از تئیش لفظ را اگر لفظ سازد ابتدا ہے (ارو و) اول شناسے حسن ملیحان او اکتند

ابتدا کرنا بقول امیر شروع کرنا (فقیر امیر) آری طعام را بنک ابتدا کنند ہے (علی

چہ پیر کی ابتدا آپ ہی نے کی تھی خراسانی س) ابتدای لفظ و معنی کردن

ابتدا کردن | استعمال - صاحب از نام خدا ہے صلح تمیل و ہمتا خالق ارض و سما

آصفی و بہار ذکر این کردہ از معنی ساکت (ارو و) دیکھو ابتدا ساختن -

ایتر | بفتح اول و سوم - بقول بہار پراگندہ و ضلع - این لغت عربت فارسیان

این را بقاعدہ خود با مصاد فارسی آوردہ مصدر مرکب ساختہ اند کہ در ملحقات می آید

بقول صاحب منتخب دم بریدہ و بے فرزند فاری است گشودہ و زیانکار و اپنے عروہ

ندارد از توشہ دان و ہر چیزی کہ منقطع از خیر باشد و بیت چہارم از مثنیٰ مقارب و لقب

مغیرہ بن سعید صاحب اصفیٰ شفیق باہار (انوری سے) تو پیش از عالمی گرجہ دروئی ہے
 چو علم معنوی در لفظ اتر (ارو و) اتر - بقول امیر (عربی) اردو میں مستعمل معنی پریشان
 تتر - تتر منتشر (وزیر سے) اور اوق خلائی نظر آتے ہیں پریشان ہے یہ دفتر عالم کہین
 اتر تو بہت ہے ہے

<p>اتر و اشن استعمال - صاحب اصفیٰ</p>	<p>(ارو و) اتر ہو جانا - دفتر امیر بذیل لفظ</p>
<p>ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف گوید کہ معنی پراگندہ و پریشان کردن و اشن است (خسر و دہلوی سے) ورق چون</p>	<p>اتر ہو چاروں پے کنی سے انکا کارخانہ اتر ہو گیا (آتش سے) ہم نہو مزاج کسی وقت آچکا ہے اتر ہوئی سے زلف نہایت سنوار ہے ہے</p>
<p>شد اتر کر دوہ چو داغم کردہ اتر چہ داری (ارو و) اتر کر رکھنا کہ سکتے ہیں جیتے کیون انھوں نے اپنے دفتر کو اس قدر اتر کر رکھا ہے</p>	<p>اتر کر دن استعمال - صاحب اصفیٰ ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف گوید کہ پراگندہ و پریشان ساختن است (مجد زیدی سے) جہان پناہ شرمی ز حال</p>
<p>اتر شدن استعمال - صاحب اصفیٰ ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف گوید کہ پریشان گردیدن و پراگندہ شدن است (فیضی اکبر آبادی سے) اجزای وجود من کہ اتر شدہ بود پنے عمر سیت کہ در شکنجہ غم وارو اتر کیجئے ہے</p>	<p>من بشنو کہ نظم حال مرا چرخ سفد کرد اتر (ارو و) اتر کرنا - بقول امیر الٹ پٹ پنا تتر کرنا (ناسخ سے) دفتر عالم بجائے گنجد ہے آپکو ہے کیجئے ترتیب دم میں دم اتر کیجئے ہے</p>

<p>ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف که مرادف ابر شدن است که گذشت عالی شیرازی (۵) حیا و و ابل غیث است در اردو مطرباران پیکر طغیان کرد و حال مال مردم را نمود ابر (اردو و اردو)</p>	<p>ابتر گردیدن استعمال - صاحب معنی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف گوید که مرادف ابر کردن است که گذشت این از خسرو دهلوی بر ابر داشتن مذکور دارد و بکھوا ابر شدن - ابر نمودن استعمال - صاحب معنی ابر کردن -</p>
---	---

<p>بفتح اول و تالی فوقانی و کسره کاف فارسی بقول صاحب ستمس خداوندخانه و نام ترکان صاحب انند بجواله فرنگ گوید که فارسی است معنی (۱) صاحب خانه (۲) بمعنی ترک صاحب مؤید بدیل لغات فرس این را - نویسد و بجواله تنبیه فرماید که با کاف فارسی خداوندخانه دارد اول و سکون ثانی - بقول صاحب ششمی الاء معنی شدت وحدت است و گین در فارسی معنی صاحب و گن به تخفیف یا مخفف اول و سکون ثانی و فتح تالی فوقانی و کسره کاف فارسی معنی صاحب معنی صاحب حکومت باشد که فارسیان این را معنی استعمال کنند همین لفظ در اسمای ترکان متصل از قبیل سبکتگین که نام بجای خودش آید مخفی مباد که بنیال ما ابتگن بدون تختانی اصل کاف فارسی را بیایه تختانی ظاهر و فارسیان یا</p>	<p>(الف) ابتگین بفتح اول و تالی فوقانی و کسره کاف فارسی بقول صاحب ستمس خداوندخانه و نام ترکان صاحب انند بجواله فرنگ گوید که فارسی است معنی (۱) صاحب خانه (۲) بمعنی ترک صاحب مؤید بدیل لغات فرس این را - نویسد و بجواله تنبیه فرماید که با کاف فارسی خداوندخانه دارد اسمای ترکان - مؤلف گوید آبت بفتح اول و سکون ثانی - بقول صاحب ششمی الاء معنی شدت وحدت است و گین در فارسی معنی صاحب و گن به تخفیف یا مخفف آن پس ابتگین بفتح اول و سکون ثانی و فتح تالی فوقانی و کسره کاف فارسی معنی صاحب وحدت و شدت است که مجازاً معنی صاحب حکومت باشد که فارسیان این را معنی صاحب و خداوندخانه استعمال کنند همین لفظ در اسمای ترکان متصل از قبیل سبکتگین که نام پادشاهی بود تحقیق سبکتگین بجای خودش آید مخفی مباد که بنیال ما ابتگن بدون تختانی اصل است - ترکان بقاعده خود کسره کاف فارسی را بیایه تختانی ظاهر و فارسیان یا</p>
---	--

در قرارت داخل کردند ہمین قسم عمل در اکثر لغات گذشتہ است نیز خیال ماگرن و گین
 لغت ترک است اما صاحب برہان آنرا صراحت نکرد و فارسی قرار داد تحقیقش
 ہم بجای خود آید (اردو) (۱) صاحب خانہ بقول آصفیہ (عربی و فارسی) اردو میں استعمال
 مذکور (مکین - گھر والا - گھر کا مالک (درو) مدرسہ یادیر تھا کعبہ تھا بابت خانہ
 تھا ہم بھی ہمان تھے وان تو ہی صاحب خانہ تھا بند (۲) تگین اکثر ترکون کے نام میں مستعمل ہے
 (الف) ابجد (۱) بفتح الف و جمیم بقول بہار نام علمی معروف کہ اعداد و حروف
 پہنچی بدان دانستہ می شود صاحب غیاث گوید کہ کنایت از حروف مفردات کہ
 الف بالٹا باشد تا آخر و ہشت کلمہ معروف کہ بحباب حمل بجهت ترتیب اعداد و حروف
 آتھی معین داشته اند اول آن ابجد (۲) ہوز - (۳) حطی (۴) کلین (۵) معنص -
 (۶) قرشت - (۷) شخذرہ خنطخ - ہم ابو جلالہ صاحب مدارالافاضل چنین نوشتہ کہ ابجد
 اسے ابی و جدنی المعصیۃ یعنی پدر من کہ آدم بود یافتہ شد در گناہ یعنی گناہی ازو
 بوجود آمد و ہم چنین براسے ہر ایک لفظ معنی خاص ذکر کردہ است کہ بجایش آید -
 ہم او گوید کہ بعضی نوشتہ اند کہ اباجاد نام پادشاہی بود کہ ابجد مختلف آست و ہفت
 کلمات باقی اسمای ہفت فرزندان اوست چنانچہ در صرح وغیرہ تصریح آن آست
 و بعضی بر آند کہ قرآن نام مردی بود کہ خط نوشتن ایجاد اوست این ہشت کلمات ہا
 ہشت فرزندان اوست ہم او فرمایکہ در رسالہ (صنوا بط عظیم معنی ہر ہشت الفاظ
 بطور دیگر نوشتہ نسبت ابجد گوید کہ بمعنی آغاز کرد) باشد (تم کلام) صاحب انند بر نقل

تحقیق عیاش گفتار و مؤلف گوید که ما تحقیق این در تالیف خود (غرائب الجمل) کرده ایم
 ابجد - کلمه است جامع الف - باب - حمیم - و دال برای اظهار سلسله حروف و همین
 طور است دیگر هفت کلمه ترتیب حروف هجاء درین نیست - (۲) فارسیان ابجد را
 معنی الف - با - تا - یعنی آغاز تعلیم هم استعمال کرده اند که در مطقات این بر ابجد آخن
 می آید - و ابجدی که در آن ترتیب حروف هجاء باقی است آنرا - - - - -
 (ب) ابجد آدم | گویند و بعضی آنرا (ابث) نیز گفته اند و مجموع این حروف هفت
 کلمه باشد که در آن سلسله حروف هجاء قائم است یعنی (۲) محمد - (۳) ذر زس (۴)
 شصط (۵) طعنف (۶) فکلیم (۷) نوبی - گویند که اول ابجد آدم رواج یافت ولیکن
 رواج آن باقی نماند و ابجدی که حالام رواج است رواج آن پیغمبر نوح داد (علیه السلام)
 ازینجا است که آنرا ابجد نوحی هم گویند - درین هر دو قسم ابجد بست و هفت حرف سلسله
 خاص است که از آن برای احاد و نده دیگر یعنی از حرف دهم تا هجدهم براسه عشر است
 و نده نالت یعنی از حرف نوزدهم تا بست و هفتم برای آت و حرف بست هفتم برای
 الف و این مذمب مشارقه باشد و مغار به در سلسله بعضی حروف اختلاف دارند و این
 اختلاف در ابجد نوحیت نه در ابجد آدمی زیرا که ابجد آدمی رواج ندارد و آنچه در ابجد
 نوحی (الآن رواج است مطابق مذمب مشارقه باشد گویند که ابجد بر هفت قسم است (۱)
 ابجد آدم (۲) ابجد ابدان (۳) ابجد ترفع و تنزل (۴) ابجد سببه (۵) ابجد طبیعی (۶) ابجد غما
 (۷) ابجد نوحی - تعریف هر یک قسم بجای او آید و درینجا بر تعریف (ابجد آدم) گفتار

با الحاد (ابجد آدم) ابجدیست که از همه قدیم است و بر همان مبنی کلمه شامل که ذکرش
 با گذشت و اهل تحقیق این را بجای ابجد (ابث) گفته اند که کلمه اول باشد صراحت
 آن بذیل کرده می شود -

۱	ابث	ا	ب	ت	ث
۱	اعداد	۱	۲	۳	۴
۲	بجذ	ج	ح	خ	د
۲	اعداد	۵	۶	۷	۸
۳	وززس	ذ	ر	ز	س
۳	اعداد	۹	۱۰	۲۰	۳۰
۴	ثضظ	ش	ص	ض	ط
۴	اعداد	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰
۵	ظغف	ظ	ع	غ	ف
۵	اعداد	۸۰	۹۰	۱۰۰	۲۰۰
۶	قکلم	ق	ک	ل	م
۶	اعداد	۳۰۰	۴۰۰	۵۰۰	۶۰۰
۷	نوحی	ن	و	ه	ی
۷	اعداد	۷۰۰	۸۰۰	۹۰۰	۱۰۰۰

بعض اہل تحقیق صراحت کرده اند کہ در کلمات (ابجد آدم) حرف اول مفتوح است
 و حرف دوم مکسور و حرف سوم مضموم و حرف چهارم ساکن و این حرکات در حنا
 حمل اثری ندارد محققین حمل گفته اند کہ اگر در تاریخ از ابجد آدم کار گیرند و صراحت کنند
 ندارد ما گوئیم کہ ہر کہ ابجد آدم را بکار گیرد خلف الرشید باشد کہ ابجد جد اعلیٰ را زنده کرد
 بعض بر آنند کہ ابجد مرکب است از ابجد کہ اباعن جد و واج گرفته و بعض
 بر آنند کہ از ابجد نوح مراد است کہ آدم ثانی است و از جد آدم مراد باشد کہ جد اعلیٰ
 است و ازین کہ با وی موجود ابجد ہمین دو پیغمبر اند (صلوة اللہ علیہما بنا علیہم) یاد کرد
 نام ہر دو این را ابجد گفتند اگرچہ این لفظ فارسی زبان نیست و لکن فارسیان استعمال
 این کرده و تمام این ترکیب فارسی بیان کرده اند ازینجاست کہ ما این را در موضوع
 این کتاب جادادیم۔ الحاصل مجر و ابجد گفتن مقصود از ابجد نوحی است و ابجد آدم
 یا اثبت همان کہ از ابجد ابوالبشر است۔ صاحب شمس بر لفظ ابجد و نوشتہ کہ مراد
 از ابجد است و صاحب مؤید بر ابجد و گفته کہ ابجد است (کہ جمع ابجد باشد) دیگر لغات
 عرب ازین لفظ ساکت۔ صاحب معدن الجواہر کہ محقق فن حمل است فرماید کہ ابجد
 با وجود آنکہ لفظ سریانی است و زبان عرب بقاعدہ عربی جمع آن آمدہ چنانکہ شیخ علی
 دودہ در کتاب محاضرة الاوائل آورده۔ قال السہلی۔ قد جری ابجد علی لفظ لا یجوز
 الا ان یکون عربیاً تقول ہذا ابجد و رایت ابجد و مررت بابی جاد و اختلف فی
 معناه (راخ) (انوری ۵) چون حرف آخر است از ابجد کہ سخن بند و راستی چو حرف

نختین ابجد است پنہ مخفی مباد کہ درین شعر انوری از مجر و ابجد۔ ابجد نوحی مراد است کہ در عالم مروج است (ارو و الف) ابجد۔ بقول امیر (عربی) اردو میں مستعمل۔ (نوٹ ۱) بقول مؤلف ان آٹھ کلموں میں سے جن کا بیان مؤلف نے فارسی میں کیا ہے ایک کلمہ۔ بقول امیر ۲۸ حروف کو آٹھ کلموں میں جمع کر کے تمام حروف کے اعداد بحساب حمل قرار دیے ہیں۔ مؤلف کہتا ہے کہ اس کا تفصیلی بیان (ابجد نوحی) پر آئیگا۔ مجر و ابجد سے وہ آٹھوں کلمے مراد ہیں جن کا بیان فارسی میں گزرا۔ (۲) بقول امیر۔ حروف تہجی (عربی) الف بے کے اٹھائیس حروف مؤلف کہتا ہے کہ تعلیم کی ابتدا۔ اور ہندی کو ابجد خوان کہتے ہیں (آتش ۵) گزرا مجاز تو حقیقت کھلی مجھے پنہ قرآن کا سامنا تھا جو ابجد تمام کی پنہ ابجد کا تفصیلی بیان ہم نے اپنی تالیف (غرائب الجمل) میں کیا ہے جو اردو زبان میں لکھی گئی ہے (ب) ابجد آدم وہ خاص ابجد ہے جس میں حروف تہجی کا سلسلہ قائم رہتا ہے جس کا نقشہ تعریف فارسی میں لکھا گیا ہے۔ اس کے موجد آدم علیہ السلام ہیں اسی لئے اسکو فارسیوں نے ابجد آدم کہا۔

<p>(۱) ابجد آموختن استعمال۔ درس الف باء تبدیل لفظ ابجد ذکر این کردہ۔۔۔۔۔</p>	<p>(۱) ابجد آموختن استعمال۔ درس الف باء تبدیل لفظ ابجد ذکر این کردہ۔۔۔۔۔</p>
<p>گرفتن و واو ن است چنانکہ ظہوری گوید (۲) ابجد آموز را ہم نوشته از معنی</p>	<p>گرفتن و واو ن است چنانکہ ظہوری گوید (۲) ابجد آموز را ہم نوشته از معنی</p>
<p>(۵) بتوان ابجدی بقول آموخت پنہ ساکت و حوالہ بر بہار عجم کند و بہار عجم این کہ در خویش را کتب ما پنہ صاحب صیفی ہر دو لفظ خالی مؤلف گوید کہ ابجد آموختن</p>	<p>(۵) بتوان ابجدی بقول آموخت پنہ ساکت و حوالہ بر بہار عجم کند و بہار عجم این کہ در خویش را کتب ما پنہ صاحب صیفی ہر دو لفظ خالی مؤلف گوید کہ ابجد آموختن</p>

<p>مشتق است از (ابجد آموختن) معنی درس متعلق از حصه جسم انسانی که از مقدمات آغاز شود ابتدائی دهنده و گیرنده مخفی مباد که آموزا است از آموختن و آموختن لازم و متعدی هر دو گردن تا سرفواد و حرف چهارم از سرفواد تا سرفواد آمده و بقاعده فارسیان امر بعد از مرکب شده و این تقسیم چهارگانه برای هر یک کلمه (ابجد ابدان) افاده معنی فاعلی کرده است (ار و و) الف</p>	<p>بے پڑھنا - پڑھانا (۲) الف - بے پڑھانیا پڑھنے والا -</p>
<p>و للمقعدالی الافخاذه والقدمین (بویستض) و معدن الجواهر - للراس و ما حوله قبل (المطفا) و</p>	<p>اصطلاح - باضافت کلمه</p>
<p>ابجد ابدان اصطلاح - باضافت کلمه ابجد است که علمای جفر و غیر هم بجاظ اعضای جسمانی انسان وضع کرده اند که مرکب است از کلمه مذکوره در هر یک کلمه هفت حرف است یعنی در اول حرف اول از هر هفت کلمه ابجد (۴) نفع (۵) فصقر (۶) شتخ (۷) ضنطع (۸) ابجد است و در دوم حرف دوم از هر هفت کلمه ابجد ابدان و هم بر این قیاس در سوم حرف سوم از هر هفت کلمه ابجد ابدان و همچنین در چهارم حرف چهارم از هر هفت کلمه ابجد ابدان (۱) اهل حمل هم ازین ابجد کار می گیرند و بنا سبت و آنچه که تاریخ آن</p>	<p>ابجد ابدان اصطلاح - باضافت کلمه ابجد است که علمای جفر و غیر هم بجاظ اعضای جسمانی انسان وضع کرده اند که مرکب است از کلمه مذکوره در هر یک کلمه هفت حرف است یعنی در اول حرف اول از هر هفت کلمه ابجد (۴) نفع (۵) فصقر (۶) شتخ (۷) ضنطع (۸) ابجد است و در دوم حرف دوم از هر هفت کلمه ابجد ابدان و هم بر این قیاس در سوم حرف سوم از هر هفت کلمه ابجد ابدان و همچنین در چهارم حرف چهارم از هر هفت کلمه ابجد ابدان (۱) اهل حمل هم ازین ابجد کار می گیرند و بنا سبت و آنچه که تاریخ آن</p>

(۱۱۱)

مقصود است ازین ابجد تاریخ نمی نویسند الف - با - طا - میم - ف - شین مجمه -
 مثلاً کسی را بریدند و تاریخش مقصود است ذال منقوطه - اگر اعداد این حروف
 پس مصرعی مناسب حال برای ماده تاریخ برای تاریخ مطلوب کافی نشود ممکن است
 می نویسند و اشاره کنند که از (ابجد ابدان) که از صنایع فن حمل کار گیرند که ذکر آن در کتاب
 تاریخ نمی برآید مقصود ازین اشاره نیست خود در غائب الجمل کرده ایم - نقشه
 که از مصرع مذکور اعداد همان حروف شمار کنند بدیل این عرض کنیم که جامع تعریف
 که متعلق به (سه و ما متعلق به) است یعنی بسین باشد -

ابجد ابدان	ابجد	هوزج	طیکل	منع	نصفر	شقیخ	ضظغ	مجموعه حروف
متعلق به اطراف آن	۱	۴	۶	۲۰	۸۰	۳۰۰	۷۰۰	بسطشند
از مقصود ابدان	۲	۶	۱۰	۵۰	۹۰	۲۰۰	۸۰۰	بویفتض
از آن که درون آن مقصود است	۳	۷	۲۰	۶۰	۱۰۰	۵۰۰	۹۰۰	جزکتفظا
بسیر از آن مقصود است	۴	۸	۳۰	۷۰	۲۰۰	۶۰۰	۱۰۰۰	و حله رنج

(ارو) ابجد ابدان یا ابجد جسم انسان نوشت
 اردوین که سکتے ہیں علماء جفر اور

جمل نے ۲۸ حروف تہجی عربی سے، کلموں بنا جو کچھ مین دی جاے۔ حروف تہجی کی
ہین جو نقشہ بالا کے عنوان پر مین انھین، تعلیم مروتھ

کلمات کے مجھوگانا ص (ابجد ابدان) ہے ہر کلمہ ابجد بزبان نہادون (مصدر صطلاتی)
کے پہلے حرف کا تعلق سر سے ہے اور بمعنی آغاز تعلیم کردن و درس الف۔ ہاتا
دوسرے حرف کا تعلق مقعد سے ملوون و ادون صاحب اصغری بر (ابجد نہادون) سند
تک اور تیسرے حرف کا تعلق رگ کردن از علوی مؤ آورده کہ بکار مای خورد (نشر)
دل تک اور چوتھے حرف کا تعلق سر دل بمعنی بیچہ لانی مانند سوسن ابجدی بزبان ش
سے شرمگاہ تک۔ اس ابجد کے اعداد۔ نہادہ (ارو و) آغاز تعلیم کرنا۔ الف
ابجد نوحی یعنی ابجد مروج کے مطابق مین ہم نے بے۔ پڑ پانا۔

اس کا تفصیلی بیان اپنی تالیف (غائب الجبل) ابجد تجرید نوشتن (مصدر صطلاتی)
مین کیا ہے جو زبان اردو مین ہے۔ بقول صاحب برہان و بحر و رشیدی وہاں

ابجد ایام طفلی استعمال۔ باضافت کنایہ از ترک خواہش و آرزو کردن و از خودی
ابجد۔ یعنی الف۔ با۔ تاست (الخ) مقصود و مزاحمت نفس بر آمدن و از ماسوی اشد
از تعلیم ابتدائی است کہ طفلان را وہند مجرود گردیدن باشد صاحب جہانگیری بانفا
چنانکہ صاحب گوید (س) آہ از کوک برہان از حکیم خاقانی سند آرد (س) نوشتن
مزاجیہا سے ابنای زمان پ: ابجد ایام طفلی ابجد تجرید و بس چون نشرہ طفلان پ: نگاریم
راز سر باید گرفت پ: (ارو و) ابتدائی تعلیم بسرخ و زرد اشک و چہرہ ہر نامش پ: صنا

(۱۱۳۹)

<p>ابجد ابجد سیت کہ علمای حمل سبت و ہشت حروف تہجی عربی را بر نہ کلمات خاص تقسیم کرده وضع کرده اند یعنی - کلمہ اول بر چار حرف شامل است و از باقی کلمات ہر کئی سے حرف دارد (۱) ایقغ - (۲) بکر - (۳) چلش (۴) دست (۵) ہنٹ (۶) و سخ (۷) رعد (۸) حفض (۹) طصظ - واضح باد کہ در ہر یک کلمہ حرف اول متعلق با حادث است و حرف دوم متعلق بعشرات و حرف سوم متعلق بہ مات کلمہ اول کہ چار حرفی شد سبب آنست کہ در و یک حرف الوف ہم است و بدین وجہ کہ در درجہ الوف بجز (عین) حرفی دیگر نیست بالقی کلمات سہ حرفی قرار یافتند - مثلاً (ایقغ) کہ کلمہ اول در و الف برای احاد است کہ یک عدد دارد و یا برای عشرات کہ عدد او دہ باشد و قاف برای مات کہ عدد</p>	<p>شمس (ابجد تہجید ہشتم) را ذکر کند و گوید کہ یعنی از خودی و فرحت نفس بیرون آدم مؤلف گوید کہ استعمالی کہ در کلام خاقانی گذشت بصیغہ ماضی مطلق است صاحب شمس بطحاظ آن این را محدود و ماضی کرد و این احتیاط است کہ عرصہ لغت فرس را تنگ می کند - ہشتن اور نوشتن) یکی است کہ فارسیان بار ابا و او و بالعکس آن بدل می کنند - تہجید لغت عرب است مصدر از باب تفعیل بقول صاحب مقتضب مبنی بر ہنہ کردن زمین از نبات و جز آن و پیراستن و رخت (الخ) (ارو) آ ترک کرنا - تہجید اختیار کرنا - ترک دنیا کرنا سے گزر جانا) بقول امیر (اپنی ہستی اور خود سے گزر جانا) (وزد) آپ سے ہم گزر گئے کب کے پڑ کیا ہے ظاہر میں گونہ نہ کیا پڑ۔ اصطلاح - باضاً</p>
---	--

صد است و تین برای الوف کہ عدد این (ارو و) ابجد ترفع و تنزل کہ سکتے ہیں۔
 ہزار است و ہمبرین قیاس باید کرد برای (مونث) ایک خاص ابجد کا نام جو اہل حمل
 دیکر کلمات (ابجد ترفع و تنزل) مخفی مباد نے ۲۸۔ حروف تہجی عربی سے (۹) کلمے
 کہ در یک کلمہ اگر از اول حرف شمار کنیم معلوم مرکب کر کے بنائے ہیں۔ ان نو کلموں کی
 خواہد شد کہ در حرف دوم ترفع است نسبت صراحت تعریف فارسی میں ہو چکی ہے
 اول و در حرف سوم ترفع بہ نسبت دوم ہر کلمہ میں ایک حرف اکالی کا ہے اور
 و در حرف چہارم ترفع بہ نسبت سوم و دوسرا دہالی کا اور تیسرا سیکڑے کا۔ اور
 از حرف آخزہ کلمہ پنجم برعکس آن در مابعد خاص کر پہلے کلمہ میں چوتھا حرف ہزار کا
 تنزل بنظری آید۔ ہمیں است وجہ تسمیہ دیگر اس لئے کہ الوف کے درجہ میں صرف
 ہیچ ضرورت این ابجد۔ با صنائع تاریخ (عین) ہے۔ ہر کلمہ کو پہلے حرف سے
 حمل متعلق است بہ نسق مراتب اعداد و دیکھا جائے تو ہر حرف مابعد میں عروج سے
 کہ تشریح کامل آن درینجا طول اہل باشد اور آخری حرف سے دیکھا جائے تو نزول
 مشاقان تحقیق از تالیف ما (غرائب الحجل) اسی لئے اس ابجد کو فارسیوں نے ابجد
 تو انہد دریافت و برخی صراحت آن بر ترفع و تنزل۔ نام رکھا۔ اس ابجد سے
 نقطہ نسق و بسط بجای خودش بیاید انشاء اللہ صنائع تاریخ حمل میں کام لیا جاتا ہے جسکی
 مخفی مباد کہ درین ابجد ہم شمار اعداد حروف کامل صراحت ہماری تالیف غرائب الحجل
 مطابق (ابجد نوحی) یعنی ابجد مروج باشد میں ہے۔

<p>(۱) ابجد خوان</p> <p>اصطلاح و مصدق عالم الف با تا خواندن گویند که فلانی هنوز</p>	<p>(۱) ابجد خوان</p> <p>اصطلاح و مصدق عالم الف با تا خواندن گویند که فلانی هنوز</p>
<p>(۲) ابجد خواندن</p> <p>اصطلاحی اصنا ابجد روان ساخته یعنی الف با تا - بخواند</p>	<p>(۲) ابجد خواندن</p> <p>اصطلاحی اصنا ابجد روان ساخته یعنی الف با تا - بخواند</p>
<p>انند ذکر نمبر (۱) کرده گوید که کسی که الف - چه پُر جابل است - خان آرزو - و وارسته -</p>	<p>انند ذکر نمبر (۱) کرده گوید که کسی که الف - چه پُر جابل است - خان آرزو - و وارسته -</p>
<p>با - تا - بخواند و صاحب آصفی ذکر نمبر (۲) هر دو از کلام شفا فی سند آورده اند (۵)</p>	<p>با - تا - بخواند و صاحب آصفی ذکر نمبر (۲) هر دو از کلام شفا فی سند آورده اند (۵)</p>
<p>کرده از معنی ساکت و حواله بهار عجم دهد و روان ساخته ابجد مکتب معنی بی ولی بعلم</p>	<p>کرده از معنی ساکت و حواله بهار عجم دهد و روان ساخته ابجد مکتب معنی بی ولی بعلم</p>
<p>بهار ازین لفظ ساکت مؤلف گوید که جهالت یگانه استاد است بی صاحب بحر</p>	<p>بهار ازین لفظ ساکت مؤلف گوید که جهالت یگانه استاد است بی صاحب بحر</p>
<p>آغاز تعلیم کردن است و (ابجد خوان) فیصله نکرد و ما با وارسته اتفاق داریم (ارو)</p>	<p>آغاز تعلیم کردن است و (ابجد خوان) فیصله نکرد و ما با وارسته اتفاق داریم (ارو)</p>
<p>معنی فاعل نمبر (۲) یعنی اسم فاعل تکیبی و بگو ابجد خواندن -</p>	<p>معنی فاعل نمبر (۲) یعنی اسم فاعل تکیبی و بگو ابجد خواندن -</p>
<p>(ارو) (۱) ابجد خوان - بقول امیر لطف ابجد سبعة اصطلاح - باضافت ابجد</p>	<p>(ارو) (۱) ابجد خوان - بقول امیر لطف ابجد سبعة اصطلاح - باضافت ابجد</p>
<p>بے پُرسنه والا - مجازاً - مبتدی - نویسه - ابجد یکہ اہل عمل تویم و وفق و تکسیر و دعوت</p>	<p>بے پُرسنه والا - مجازاً - مبتدی - نویسه - ابجد یکہ اہل عمل تویم و وفق و تکسیر و دعوت</p>
<p>رند (۵) و بتان محبت میں مری تحصیل و غیر ہم به تقسیم حروف ہجای عربی ہفت</p>	<p>رند (۵) و بتان محبت میں مری تحصیل و غیر ہم به تقسیم حروف ہجای عربی ہفت</p>
<p>افزون ہے اگر مبنون تھا ابجد خوان تو کلمہ مرکب وضع کرده اند برای مقاصد</p>	<p>افزون ہے اگر مبنون تھا ابجد خوان تو کلمہ مرکب وضع کرده اند برای مقاصد</p>
<p>مجبور کو حفظ قرآن تھا (۲) الف - بے پُرسنا خود - بین سبب کہ ہر کلمہ مخصوص است</p>	<p>مجبور کو حفظ قرآن تھا (۲) الف - بے پُرسنا خود - بین سبب کہ ہر کلمہ مخصوص است</p>
<p>ابجد روان ساختن مصدر اصطلاحی برای سیارہ از ہفت سیارگان فلک</p>	<p>ابجد روان ساختن مصدر اصطلاحی برای سیارہ از ہفت سیارگان فلک</p>
<p>بقول صاحب بحر بحوالہ خان آرزو کہ در چرخ و تخصیصی باروز ہم وارد این را ابجد سبعة</p>	<p>بقول صاحب بحر بحوالہ خان آرزو کہ در چرخ و تخصیصی باروز ہم وارد این را ابجد سبعة</p>
<p>نوشته سبق گرفته یاد کردن است و وارسته نام نہادند ہر کلمہ شامل است بر چار حرف</p>	<p>نوشته سبق گرفته یاد کردن است و وارسته نام نہادند ہر کلمہ شامل است بر چار حرف</p>
<p>گوید کہ ابجد خواندن) باشد کہ گذشت) از و ہر حرف بقاعدہ (ابجد نوحی) کہ مراد از</p>	<p>گوید کہ ابجد خواندن) باشد کہ گذشت) از و ہر حرف بقاعدہ (ابجد نوحی) کہ مراد از</p>

ابجد مروج است - عدد سے وارو (۱) بجد
 متعلق بہ رطل است و شنبہ (۲) ہوزج تعلق
 بشری وارو و پنج شنبہ (۳) طیکل متعلق
 بہ مریخ (۴) شنبہ (۴) منس - غلاقہ وارو
 شمس و یک شنبہ (۵) فقط متعلق بہ زہرہ و جمعہ
 (۶) شتخ تعلق وارو با عطارد و چہار شنبہ
 (۷) و ضطغ - تعلق بقمر وارو و شنبہ
 حمل چون خواہند کہ تاریخ واقعہ نویسند و
 می بینند کہ واقعہ فلان روز واقع شد فلان
 سیارہ حاکم آرزو بود اشارہ می کنند کہ از
 مصرع تاریخ بقاعدہ ابجد سبعہ حروف
 گیرند یا مادہ تاریخ را بالکلیہ در همان حروف
 می نویسند کہ متعلق بان روز و آن سیارہ بیان ہے -
 است علی بذالقیاس اہل تخم و وفق و کسیر ابجد طبعی
 و دعوت ہم ازین ابجد کار بقاعدہ خود گیرند
 کہ تفصیل فرید حاجت ندارد و کلمات این
 ابجد ہمان است کہ بر ابجد ابدان گذشت
 اتنا غایتی دیگر وارو برای ابجد ابدان کہ
 بالا مذکور شد (ارو) ابجد سبعہ (موش)
 ایک خاص ابجد ہے جو اہل جفر و حمل
 و غیر ہم نے ۲۱ - حروف تہجی عربی سے
 وضع کی ہے اس کے ۷ - کلمات وہی
 ہیں جن کا بیان ابجد ابدان پر گزرا ہے
 کلمہ کا تعلق ایک دن اور ایک ستارہ
 سے ہے - جیسا کہ فارسی میں بیان ہوا
 اہل تخم اس مادہ تاریخ کی بہت قدر
 کرتے ہیں جو ایسے حروف سے لکھا جا
 تا لیف غرائب الجمل میں اس کا مفصل
 ابجد - ابجدیست کہ علمای جفر و غیر ہم
 بضرورت خود وضع کردہ اند یعنی ابجد
 و ہشت حروف ہجای عربی را بر ہشت

مخصوص تقسیم کرده همه حروف را بر چهار
قسم قرار داده اند (۱) حروف حاره - (۲) باشد و در سلسله حروف پابند ابجد نوحی
حروف بارده (۳) حروف رطبه (۴) حروف
یابسه - همین است وجه تسمیه این ابجد که (۴) قنط (۵) دطع (۶) رخغ (۷) بون
بر چهار طبیعت شامل است اهل حمل در (۸) صتض - ازین هشت کلمه یا ازین
صناع تاریخ ازین ابجد کار گرفته اند چنانکه هشت حرف هجای تقسیم چارگان
صراحت این در تالیف خود غراب لجل بالاب طریقیکه قرار یافته است صراحت
کرده ایم - و این هشت کلمات و رای آن در نقشه ذیل کرده ایم که سیرع بفهم
کلمات دیگر اقسام ابجد است و در اعداد است -

کلمات ابجد طبیعی		اهظم	فشذ	جز کس	قنط
حروف حاره	-	ه ه	ه ه	ه ه	ه ه
حروف بارده	-	ه ه	ه ه	ه ه	ه ه
حروف رطبه	-	ه ه	ه ه	ه ه	ه ه
حروف یابسه	-	ه ه	ه ه	ه ه	ه ه

ابجد بقول صاحب بحر حروف اتھی کہ عبارت	دوم خاکی و حرف سوّم ہوائی و حرف چہارم
از الف باتاست تا آخر بہار و اندہم ذکر	آبی۔ صاحب کتاب المدخل گوید کہ حرف
این کردہ (صائب ۵) روی در عشق	آتش مفتوح باشد و حروف خاکی مجزوم و
حقیقی از مجاز آورہ ایم پشتہ ایم از لوح	حروف ہوائی مضموم و حروف آبی مکسوتہ
خاطر ابجد طفلانہ را (ارو و) دیکھو ابجد	اہل محل ازین ابجد در صنائع تاریخ کار گرفتہ
ایام طفلی۔	اند کہ در باب دوم غرائب الجمل (تالیف)
ابجد عناصر اصطلاح۔ باضافت	ما ذکرش کردہ ایم۔ وجہ تسمیہ این از تعریفش
ابجد ابجدیت کہ اہل جفر وغیرہ بستہ	پیدا است کہ جامع عناصر است (ارو و)
حروف ہجای عربی را بر چار قسم تقسیم کردہ	ابجد عناصر۔ (موتش) اس ابجد کا نام ہے
ہفت کلمہ خاص ساختہ اند (۱) حروف	جس کے مخصوص کلمے تعریف فارسی
آتش است (۲) حروف خاکی (۳) حروف	مین بیان ہوئے ہین۔ ہر ایک کلمہ کا
ہوائی۔ (۴) حروف آبی۔ و آن ہفت	پہلا حرف آتش قرار دیا گیا ہے اور دوسرا
کلمہ مذکورہ بیان است کہ بر (ابجد ابدان)	حرف خاکی اور تیسرا حرف ہوائی اور
گذشت یعنی (۱) ابجد (۲) ہوزح (۳)	چوتھا حرف آبی اسکے واضع اہل جفرین
طیکل (۴) فسع (۵) فصقر (۶) شتخ (۷)	اور اہل محل نے صنائع تاریخ مین اس کے
ذخلف۔ پس ازین ہر ہفت کلمہ کہ چار حرفی	کام لیا ہے جس کی صراحت ہم نے اپنی
است حرف اول آتش است و حرف	تالیف غرائب الجمل مین کی ہے۔